

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

КОСТЕНКО ВЛАДИСЛАВ ЛЕОНІДОВИЧ

Допускається до захисту:

завідувач кафедри політології

та державного управління

д.політ.н., доцент

_____ Чальцева О.М.

«_____» _____ 20__ р.

**КАНАДСЬКА ДІАСПОРА УКРАЇНЦІВ В УКРАЇНО-КАНАДСЬКИХ
ПУБЛІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ**

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Кваліфікаційна робота

Наукові керівники:

Нагорняк Т.Л., професор кафедри
політології та державного управління,
д. політ. н., професор

Прямухіна Н.В., професор кафедри
політології та державного управління,
д. екон. н., доцент

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____ (підпис) _____

Костенко В.Л. Канадська діаспора українців в україно-канадських публічних взаємовідносинах

Дана наукова робота присвячена висвітленню основних проблем міграції, міграційних потоків та переміщення людей. З одного боку може здатися, що міграція набуває загрозливих масштабів, а з іншого – нічого особливого не відбувається, це само собою зрозуміле явище процесу глобалізації, стирання міждержавних, міжетнічних та міжмовних кордонів. Українці теж безпосередньо причетні до традиційних процесів. Сьогодні Україна є однією з країн з найбільшим відтоком робочої сили та трудових ресурсів. Українські емігранти обирають різні країни для роботи та подальшого поселення, такі як Канада, США, країни Європи, Росія.

У першому розділі аналізується історичний аспект виникнення української еміграції, чому вона почалася і як розвивалася в інших країнах, внесок українських меншин у культуру інших країн та їх розвиток. У другому розділі буде розглянуто діаспору сьогодні, як вона розвивалася та її перспективи на майбутнє під впливом різних факторів. У третьому розділі українська діаспора розглядатиметься як міжнародний борець, її внесок у розвиток України як нації та підтримку у боротьбі з російською агресією на сході України.

За результатами дослідження зроблено низку висновків щодо сучасного стану вирішення проблем та практичних завдань, які потребують вирішення у світі та окремо в Україні.

Ключові слова: Україна, діаспора, міграція, робоча сила, культура, розвиток.

Бібліографія: 89 од.

Kostenko Vladyslav. The Canadian Ukrainian`s diaspora in Ukrainian-Canadian public relations

This scientific work is devoted to highlighting the main problems of migration, migration flows and movement of people. On the one hand, it may seem that migration is gaining threatening proportions, and on the other hand, nothing special is happening, it is a self-evident phenomenon of the process of globalization, blurring of interstate, interethnic and interlinguistic borders. Ukrainians are also directly involved in traditional processes. Today, Ukraine is one of the countries with the largest outflow of labor and labor resources. Ukrainian emigrants choose different countries for work and further settlement, such as Canada, the United States, European countries, Russia.

The first section analyzes the historical aspect of the emergence of Ukrainian emigration, why it began and how it developed in other countries, the contribution of Ukrainian minorities in the culture of other countries and their development. The second section will consider the diaspora today, how it has developed and its prospects for the future under the influence of various factors. In the third chapter, the Ukrainian diaspora will be seen as an international fighter, its contribution to the development of Ukraine as a nation and its support in the fight against Russian aggression in eastern Ukraine.

Based on the results of the study, a number of conclusions were made about the current state of problem solving and about practical problems that need to be solved in the world and separately in Ukraine.

Key words: Ukraine, diaspora, migration, labor force, culture, development.

Bibliography: 89 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАНАДІ.....	9
1.1. Поняття діаспора та роль української діаспори у формуванні культури інших народів.....	9
1.2. Основні мотиви переїзду українців в Канаду.....	24
1.3. Етапи створення української діаспори.....	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ ТА РОЛЬ ДІАСПОРИ В УКРАЇНО-КАНАДСЬКИХ ПУБЛІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ.....	48
2.1. Головні каталізатори розвитку української діаспори в умовах сьогодення.....	48
2.2. Особливості розвитку сучасної української діаспори в Канаді.....	54
2.3 Українська діаспора на міжнародній арені.....	63
2.4. Роль діаспори в україно-канадських публічних взаємовідносинах на сучасному етапі.....	70
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному глобалізованому світі проблеми міграції, міграційних потоків і переміщення людей є вагомим як для політиків, вчених, так і для простих громадян.

Громадяни тієї чи іншої держави, що проживають за кордоном (діаспори, мігранти) формують образ держави, пропагуючи певні цінності, національні традиції. Вони об'єднуються в групи та мають вплив на сприйняття держави свого походження в світі. Представники діаспори створюють позитивні інформаційні приводи для медіа (просування української культури та національної кухні, діяльність творчих колективів, театральні вистави, локальні образи місць компактного проживання українців у світі), виступаючи дієвим каналом публічної дипломатії. Серед факторів, які найбільш активно впливають на ефективність двосторонніх публічних взаємовідносин між державами світу, можна окремо відзначити роль діаспори.

Ефективна публічна політика на різних рівнях (глобальному, національному, регіональному, локальному) стає можливою за допомогою таких інструментів, як дипломатична діяльність, офіційні виступи на міжнародних заходах, туристичні об'єкти, так і через залучення різних агентів, особливе місце серед яких займають саме діаспори.

У 2021 році Організація Об'єднаних Націй офіційно визнала Канаду однією з найоптимальніших країн для еміграції. Високий рівень життя, соціальне забезпечення високо рівня, доступність посвідки на проживання, гнучка імміграційна політика та інші фактори пояснюють еміграційну привабливість даної країни. Згідно з чинним законодавством Канади, для того, щоб отримати громадянство цієї країни необхідні лише три роки еміграції, в той час як, наприклад, у Франції для цього потрібно не менше п'яти років. Соціальне забезпечення, яке надається емігранту після оформлення посвідки на проживання, надає йому доступ до безоплатної освіти, допомоги з боку держави у разі його безробіття та якісне медичне обслуговування. Ці та інші

фактори вказують нам на очевидну привабливість виїзду українців до Канади та актуальність теми, а також потребує додаткового вивчення.

Мета дослідження – з’ясувати та обґрунтувати процес творення української діаспори в Канаді та визначити її роль у публічних взаємовідносинах. Мета роботи реалізується через конкретні завдання:

- визначити роль української діаспори в культурі інших народів, розкрити основні причини еміграції українців в Канаду;
- проаналізувати основні етапи створення української діаспори з виділенням основних каталізаторів розвитку діаспори;
- з’ясувати особливості розвитку української діаспори;
- окреслити діяльність української діаспори в міжнародних відносинах;
- охарактеризувати україно-канадські публічні відносини та проаналізувати значення діяльності української діаспори в них.

Об’єкт дослідження – сучасний стан україно-канадських публічних взаємовідносини.

Предметом даного дослідження виступає українська діаспора в Канаді як частина світового українства.

Хронологічні рамки дослідження: Хронологічні рамки дослідження охоплюють початок ХХ ст. і до сучасного періоду.

Методи дослідження: визначені специфікою змісту та структури роботи. Широке застосування у роботі отримали такі загальнотеоретичні методи, як аналіз, синтез та дедукція, за допомогою яких вдалося дослідити ключові концепції, факти і явища, що становлять теоретико-методологічну основу роботи, та зробити належні висновки. Для адекватного вивчення відмінної природи проблем використано порівняльний метод. Розгляд систем на основі компаративного аналізу деяких аспектів передбачається як самою логікою теоретичного дослідження у галузі публічної політики, так і концепцією роботи. Разом з тим, у дослідженні було збережено системний

підхід і використано структурно-функціональний аналіз, метод систематизації, порівняння й узагальнення даних досліджень.

Рівень вивчення проблеми (історіографія) Вивчення української імміграції в Канаду канадськими вченими йшло і йде поступальними кроками з самого початку масової імміграції українців в країну: нарощується обсяг матеріалів, з різних точок зору розглядаються причини імміграції, адаптаційні стратегії, широко висвітлюються окремі біографічні матеріали про видатних українців Канади, розглядаються різні аспекти життя українців, вивчається вплив державної політики країни на канадських українців. Дослідженням української діаспори займалася велика частина українських науковців. Вагомий внесок у дослідження даної теми зробили такі українські вчені, як Шадріна Т. [53], Луцюк Л. [61], Марунчак М. [34], Сливка Ю. [44], Сковронська І. [43]. Лозовицький О. [5] систематизовано обґрунтував історичний та емпіричний досвід розвитку діаспор та їх роль у процесі здійснення зовнішньої політики держави.

Робота складається зі вступу, 2 розділів, 8 підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел у кількості 89 найменувань. У першому розділі роботи «Теоретико-методологічні засади дослідження та історичні передумови виникнення української діаспори в Канаді» аналізуються причини виникнення української діаспори та її історичний внесок та її розвиток в інших країнах, внесок українських діячів у культуру і їх розвиток. У другому розділі роботи «Аналіз сучасного стану життя українців у Канаді та роль української діаспори в Канаді в міждержавних відносинах» дається характеристика діаспори на сьогоднішній день та перспектива розвитку в майбутньому. Розглянуто українську діаспору як важливий інструмент просування України в світі, визначено її внесок у боротьбу з російською агресією.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАНАДІ

1.1. Поняття діаспора та роль української діаспори у формуванні культури інших народів

Перш ніж досліджувати внесок української діаспори у формування культури інших народів, необхідно обговорити значення та концептуалізацію діаспори. Визначення поняття «діаспора» не є простим завданням, оскільки не існує загальноприйнятого визначення; натомість існують різноманітні та частково суперечливі визначення, і цей термін використовується для опису багатьох різних явищ. Термін «діаспора» походить від грецького, що означає «розсіювання насіння». Діаспора – це давнє поняття, використання та значення якого нещодавно різко змінилися. Спочатку ця концепція стосувалась лише історичного досвіду окремих груп – зокрема євреїв та вірмен. Пізніше вона почала поширюватися на релігійні меншини Європи [58].

З кінця 1970-х років поняття «діаспора» зазнало суттєвих трансформацій. «Діаспора» та «діаспорні спільноти» все частіше використовуються як синоніми для експатріантів, вигнанців, біженців, іммігрантів, переміщених громад та етнічних меншин. Тому вчені, які досліджують діаспори, в основному погодилися з тим, що термін «діаспора» часто вживається надмірно. До прикладу Зокефельд підкреслив, що формування діаспори не є «природним» наслідком міграції і що для виникнення діаспори мають відбуватися конкретні процеси мобілізації у відповідь на конкретні критичні події. В свою чергу, Марієнстрас додав, що «повинен пройти час», перш ніж ми зможемо дізнатися, що будь-яка громада, яка мігрувала, «справді є діаспорою», і наголосив на цьому тимчасовому вимірі формування діаспори. Інакше кажучи, ми не відразу дізнаємося про те, що діаспора є діаспорою, а отже, не оголошуємо про її утворення в момент еміграції до іншої країни.

Сильна прив'язаність до минулого або блокування асиміляції в сьогоденні та майбутньому повинні існувати для того, щоб дозволити мобілізувати або певною мірою зберегти діаспорну свідомість. Таким чином, важливо підкреслити, що не всі мігранти об'єднуються в спільноти, не всі мігрантські спільноти уявлятимуть себе транснаціональними, і не всі транснаціональні спільноти водночас є діаспорними. Ключовим маркером будуть діаспорні ідентичності та практики [58].

Хоч поняття діаспори і має глибоку історію та існує досить давно, вчені звернули на нього увагу відносно недавно. Аналізуючи останні дослідження, темі діаспори присвячено лише декілька досліджень, які безпосередньо стосувалися питань щодо її виникнення та процесу еволюції, її ідентифікуючих ознак та неприбивного процесу інтеграції. Особливої уваги заслуговує питання класифікації діаспорних утворень. Аналізуючи джерела можна прийти до висновку, що станом на сьогодні загально визнана світовим науковим співтовариством система поділу відомих нам діаспор за окремими типами – є відсутньою. Саме поняття діаспори трактується в залежності від того, про кого йде мова. Для того, щоб класифікувати діаспору належним чином, необхідно здійснити всебічний аналіз факторів, які впливають на її формування. Подібне можна зробити базуючись на теоретичних доробках численних вчених [5].

У дослідженнях зарубіжних вчених здійснено численні спроби класифікувати діаспору, базуючись на історичних подіях (масові переселення народів) та на етнополітичних реаліях сучасного світу (межетнічні сутички, розпад держав, етнонаціональна суверенізація, тощо).

Різновиди діаспор можна вважати за пророблені ідеальні конструкції, які можливо накласти на емпіричну реальність [21]. Водночас, досліджуючи діаспору вважаємо за потрібне виділити її властивості, себто вихідців з метрополії, які впродовж декількох поколінь зберегли заснований на названій ідентичності історичний зв'язок із метрополією, та підтримували тісний зв'язок, конституціональні відносини та дисперсії – тобто вихідці з метрополії, які дисперсно мешкають у будь-яких інших країнах, що також зберігають із метрополією історичний зв'язок, але за певних причин поки не утворюють сталих співтовариств [63].

На думку Ключковської І., задля досягнення успішної реалізації проекту українського термінотворення, цієї справи державної ваги, необхідно опрацювати єдину концепцію термінотворення та стратегію її розвитку системного та систематичного характеру з поступовим виправленням недоліків та заповнення прогалин, з необхідністю організаційного та інституціонального оформлення. Зокрема мова йдеться про створення галузевих термінологічних словників в електронній версії легкодоступних для широкого загалу. Саме тут особливо цінною була б допомога українців діаспори, які володіють величезним досвідом і доступом до новітніх технологій у ділянці створення термінів та словників. Українське термінотворення характеризується своєю тяглістю, перерваною в просторі, але безпервною у часі. І лише біом вітчизняних науковців та науковців української діаспори може бути запорукою успіху на шляху розвитку термінотворення [4].

Окремі дослідники вказують на важливості або навпаки певних ознак для характеристики діаспори. Так, Т. Полоскова вважає, що релігійна належність скоріше виступає як засіб існування й відтворення, ретрансляції

національно-культурної ідентичності, але не є її сутністю [40, С. 74]. Ж.Т.Тощенко й Т.І.Чаптикова пропонують віднести до типологічних ознак ті, “кого представляє діаспора, які країни або народи ставляться до їх історичної Батьківщини або історичного минулого” [45, С. 35].

В свою чергу, Райчева А.О. та Коляда О.В. приділяли особливу увагу дослідженню формування української діаспори в контексті використання її економічного потенціалу для ефективного розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України. Як наслідок визначили, що неефективна співпраця з членами української діаспори в світі у цілому та не розкритий повною мірою потенціал Східної української діаспори; недостатнє залучення провідних іноземних менеджерів українського походження для розбудови економіки України; нерегульований режим надання преференцій під час грошових переказів українських емігрантів тощо. Для повноцінного функціонування демократичної моделі української економіки також необхідно досліджувати зміни в етнічній свідомості членів української діаспори, а зробити це тоді, коли контакти з ними є недостатньо налагодженими [30, С. 35].

Отже, питання, пов'язані з українською діаспорою, ось уже понад 30 років - з часів перебудови – цікавлять численних вітчизняних народознавців, політологів, публіцистів, етнологів, демографів, культурологів, літературознавців та фахівців інших соціогуманітарних дисциплін. Опубліковано десятки наукових і науково-популярних книг, довідників, у тому числі енциклопедичного характеру, тисячі газетних статей про тих чи інших діячів діаспори, про організації, які існували й існують нині в ній, про історичні трансформації різних складових діаспори.

Обсяг інформації про українську діаспору сьогодні несумірний з тим, що було наявне до перебудови та відновлення незалежності України. Проте нерозв'язаними залишається низка проблем — не в останню чергу тому, що сам феномен діаспори досить динамічно змінюється. В тому числі зазнає змін і сам об'єкт, описуваний поняттям «діаспора». Відтак це поняття в сув'язі зі спорідненими вимагає концептуального осмислення та переосмислення [39, С. 23].

Очевидним є те, що рішення про зміну батьківщини на іншу країну сприймалося негативно з боку оточення протягом багатьох років та продовжує викликати подив. Невеличка частина цілком свідомих громадян дотримувалися тієї позиції, що масова еміграція українського населення може призвести до заселення покинутих ними земель населенням громадян Польщі, Румунії та Угорщини, що згодом негативно вплине на визвольний процес цієї частини України від національного гноблення. Подібне спостерігається у сучасній Франції та Німеччині, де громадяни виїжджають до слов'янських країн, де майже відсутні емігранти з Африки та Еміратів. В свою чергу, польське населення емігрує до Литви та Німеччини, тоді як українці займають їхні місця. Як бачимо, даний процес є неминучим та логічним. Також великий інтерес до проблеми еміграції та долі переселенців на територіях інших країн виявляли видатні прогресивні діячі України. До прикладу, Іван Франко цілком негативно ставився до української трудової еміграції (хоча добре усвідомлював, які соціально-економічні причини спонукали тогочасне населення шукати кращої долі за кордоном), вважаючи, що знедоленому народу варто об'єднатися з цілю боротьби за хороші умови проживання в Україні [70].

Важливу роль у збереженні самобутності українців першої хвилі еміграції відіграла активна політична еміграція. Яскравим її представником був виходець із Полтавщини Павло Крат (який тривалий час навчався у

Харкові, Петербурзі, Москві та у Київському та Львівському університетах), та який втік від царської охорони до Канади у 1907 р., зробивши величезний внесок у розвиток взаємовідносин між українцями в Канаді та Україні. Церква також долучилася до підтримки духу першої еміграції і, особливо, її наставник митрополит Андрей Шептицький, який у свій час направив до Канади величезну кількість священнослужителів з ордену василіан (1902 р.), а у 1908 р. сам поїхав туди від Монреалю до Ванкувера [35, С. 31].

Саме так перша хвиля української еміграції творила духовний ґрунт для наступних поселенців, повільно, але впевнено крокуючи до успіху через неможливість його досягнення у надзвичайно складних на той час економічних та соціальних умовах. Але адаптація до іншої країни не стала причиною забути про свою батьківщину. Емігранти тривалий час плекали свої національні обереги, розвивали культуру рідної країни для майбутньої Української держави, в яку вони твердо вірили. Саме така непохитна віра допомагала тогочасним емігрантам вижити в умовах тогочасної адаптації. Праця тогочасних емігрантів стала міцним фундаментом для подальшої розбудови національно-політичних, соціально-економічних і духовно-культурних частин української державності.

До такої категорії трудової еміграції у другій і третій хвилі поступово долучилася і політична еміграція, яка фактично стала тим самим національно-політичним та духовно-культурним феноменом, який зумів створити Україну як повноцінну державу уже за її географічними межами. У процесі неперервного розвитку та праці емігранти створили потужний культурний пласт, який окрім збагачення світової цивілізації став духовним мечем, що повернув втрачену національну самосвідомість та ідентичність українцям [32, С.16].

В умовах української незалежності, у нас з'явилася можливість отримати доступ до архівів, які допомагають активно вивчати українську

історію, особливо ті її аспекти, які були від нас приховані, оскільки ми не могли повною мірою оцінити всі здобутки діаспори. Станом на сьогодні, численні історики та науковці дінаються про істинне минуле України, яка постає перед нами значно глибшою, аніж здавалася до цього та показує, що внесок України у розвиток світової культури є значно більшим, ніж нам здавалося [3].

Активність української діаспори на теренах Європи була особливо плідною в Празі. Після провалу визвольної боротьби, за статистикою, близько 22 тисяч українських інтелектуалів, громадських і політичних діячів знайшли притулок у Чехословаччині, президент якої Томаш Масарик, великий гуманіст та демократ, проявив підвищений інтерес та прихильність. Він особисто знав видатних політиків та вчених українського походження, у тому числі президента УНР Михайла Грушевського, професора Карлова університету в Празі Івана Горбачевського (що був ректором в 1902-1903 роках), професора українознавства Олександра Колессу, що викладав у Карловому університеті Праги. За дуже короткий час на території Чехії було організовано кілька національних середніх шкіл. Успіх цієї важливої справи багато в чому забезпечив Український громадський комітет, який було засновано у Празі в 1921 році, який став головним центром культурного і національного життя українських емігрантів за межами нашої країни [24, С. 22].

Одним із основних освітніх та наукових закладів міжвоєнного періоду був Український вільний університет (УВУ), заснований у січні 1921 року. У Відні і за допомогою чехословацького уряду вона переїхала в жовтні того ж року до Праги, що стала в цей період найпотужнішим центром вчених українського походження за межами Основні навчальні та наукові установи: Український вільний університет, Український вищий педагогічний інститут

імені М. Драгоманова, Українська економічна академія в Подєбрадах, Українська студія пластичного мистецтва, Український академічний комітет, Українське історико-філологічне товариство, Українська гімназія в Ржевниці, Музей визвольної боротьби України, Українське товариство бібліофілів.¹ Празька українська еміграція сформувала системну організацію науки та освіти, яка дала життя численним поетичним, археологічним, мистецьким та історичним празьким школам [36, С. 10].

Станом на сьогодні, Україна переживає низку політичних та економічних криз, зокрема революцію Євромайдану та російську агресію та подальший економічний спад. Ці події викликали нову транснаціональну діяльність діаспори, як-от «Лондонський Євромайдан» та «Варшавський Євромайдан». Українська діаспора неодноразово займалася волонтерством у Великобританії та Польщі, робила економічний, соціальний, політичний та культурний внесок у розвиток України. По-перше, завдяки подіям в Україні, українська діаспора мобілізувалася, зміцніла та стала більш згуртованою, водночас трансформуючись із більш орієнтованої всередину громади на більш орієнтовану на зовнішню спільноту. По-друге, українська діаспора має бажання, владу та необхідні ресурси для того, щоб зробити свій внесок у розвиток рідної країни, претендуючи на визнання важливої розвитку України. По-третє, невизнання українським урядом внеску української діаспори є однією з найбільш значущих перешкод на шляху до більш комплексного залучення діаспори до розвитку [13]. Дві події домінували в останніх роки в Україні – Євромайдан 2013 року та подальша тривала війна на сході країни. Однак, це лише очевидний результат років поганого управління, економічних криз та поширеної корупції [58]. Це все з одного боку гуртувало українську

дівспору на допомогу Батьківщині, а з іншого боку - сприяло збільшенню числа мігрантів та збільшення діаспорних общин.

Протягом останніх декількох років внесок мігрантів і діаспори в розвиток країн їх походження та призначення було визнано «порядком денним сталого розвитку до 2030 року», Нью-Йоркською декларацією про біженців і мігрантів та самітами Глобального форуму з міграції.

У багатьох політичних документах європейської діаспори, мігрантські спільноти обговорюються як нові самостійні агенти розвитку, що вказує на підвищення значення категорій і колективів мігрантів для формування транскордонної політики [89].

Залучення діаспор до питань, які традиційно розглядаються як пов'язані з розвитком, скороченням бідності, економічним зростанням, торгівлею, післякризовим відновленням або післявоєнною відбудовою, викликало все більший інтерес серед науковців та зацікавлених сторін. (ПРООН, РЄ, МОМ тощо). Проте, протягом понад 80 років дослідження міграції, вчені розглядали імміграцію переважно з точки зору країн, які приймають іммігрантів, приділяючи мало уваги великій кількості переважно неангломовної літератури, створеної в країнах еміграції. Повторне впровадження перспективи країни походження в 2000-х роках було важливим кроком у дослідженнях міграції [58].

За останні два десятиліття країни походження почали краще розуміти внесок діаспори в розвиток батьківщини. Ці країни все більше визнають, що вплив міграції на розвиток впливає не лише з повернення та грошових переказів, але й у більш широкому сенсі, також із передачі знань та прямих інвестицій. Вони також визнають спроможність емігрантів та їхніх нащадків «продавати» свою батьківщину за кордоном – таким чином сприяючи привабливості країни для туристів та іноземних інвесторів,

стимулюючи торгівлю і навіть спрямовуючи ширші геополітичні вигоди. Деякі вчені припускають, що члени діаспори також вносять соціальні грошові перекази – ідеї, поведінку, ідентичність, нові цінності, очікування, ідеї та соціальний капітал, які перетікають від громад країни-отримувача в країну, яка відправляє, – що може вплинути на вирішення конфліктів [89].

Хоч і існує багато літератури, яка стосується історичного становлення української діаспори, мало вчених зосереджується на її ролі у розвитку Батьківщини. Сацевич досліджував північноамериканську українську діаспору та її реакцію на повоєнне придушення української мови, культури та релігії в рідній країні. Він дослідив, як змінилися відносини діаспори з Україною після падіння залізної завіси. Порівнюючи українську діаспору з іншими східно-центральноевропейськими групами, він зазначив, що менше українців з діаспори, які бажають «повернутись» або переїхати на батьківщину своїх предків, ніж представники інших діаспор Центрально-Східної Європи. Інший важливий висновок Сацевича полягає в тому, що діаспори, як і громади, часто містять соціальні розмежування, конфлікти та відмінності. Це застереження актуальне і для української діаспори. Він стверджував, що українці в діаспорі підкреслювали свої відмінності всередині групи так само, як і схожість у більшій уявній спільноті. У своїй книзі Сацевич сказав: «Багато в чому історія життя громади української діаспори на заході – це історія конфлікту, боротьби та ворожнечі між українцями різних політичних переконань, релігійних приналежностей, класів та хвилі імміграції. Розбіжності між соціалістами та націоналістами, католицькою та православною церквами, східними та західними українцями, «іммігрантами нової хвилі» та членами громади, які осіли раніше, а також між послідовниками різних націоналістичних лідерів – усе це в якийсь момент розкололо українську діаспору».

Попередні дослідження української діаспори визнавали її важливу роль у розвитку України, особливо після здобуття незалежності в 1991 році. Українська діаспора активізувала процес демократизації та лобіювала уряди іноземних держав, щодо проведення проукраїнської політики. Це зробило фінансовий внесок у захист політичних партій за державну незалежність.

Зростаюча кількість літератури почала висвітлювати реакцію української діаспори на рух Євромайдану. Д. Малютіна зосередила своє дослідження на транснаціональній активності «Лондонського Євромайдану» 2013-2014 років. Вона зазначила, що, незважаючи на те, що українська громада в Лондоні менша, ніж у Канаді чи США, «Лондонський Євромайдан» був однією з найбільш активних та мобілізованих українських громад за кордоном, які підтримували протести та активно брали участь у політичних подіях в Україні. Вона припустила, що однією з головних характеристик лондонського Євромайдану є його динамізм і наполегливість, а також регулярність протестів, різноманітність цілей протестів і соціальна різноманітність протестувальників. Проте вона вивчила початок протесту лише за досить короткий проміжок часу (з листопада 2013 р. до весни 2014 р.), що насправді не дозволяє досліджувати динаміку змін [62].

Роль українських діаспор у післяреволюційних процесах також досліджували Мельник, Паталонг, Плотка та Стейнберг, які у своїх дослідженнях обговорювали формування нової української «діаспорної спільноти» в Німеччині та Польщі. Вони стверджували, що громадянська заангажованість українців у Німеччині з їхньою рідною країною різко зросла після протестів на Майдані.

Коляда та Райчева досліджували українські діаспори в контексті останньої, використовуючи їхній соціально-економічний потенціал для підвищення конкурентоспроможності економіки України. Автори

стверджували, що співпраця з українською діаспорою не є ефективною, оскільки в українській економіці задіяно занадто мало провідних іноземних менеджерів українського походження. Вони дійшли висновку, що будь-які потенційні економічні вигоди української діаспори використовуються недостатньо для економічного розвитку України. Також вчені вважають, що українці за кордоном є недооціненою столицею України, оскільки діаспора та мігранти не лише фінансово підтримують своїх родичів, а й зацікавлені в розвитку України. Вони підтримують українських воїнів, пропонують досвід реформ і належного управління, співпрацюють з українськими вченими у спільних проектах і служать культурними дипломатами [58].

Зростаюча популярність діаспорних спільнот у всьому світі привела до більшого визнання ролі, яку вони відіграють у внутрішніх справах своїх батьківщин, а також як глобальних діячів і агентів змін. Проте, здається, українська діаспора була менш успішною у залученні до політики батьківщини, ніж інші діаспори [89]. Здається, він мало вплинув на події в Україні

– наприклад, на реформування країни після закінчення комунізму – на відміну від Литви, де діаспори, які повернулися зі США, приєдналися до першого посткомуністичного уряду.

Протестний рух Євромайдану об'єднав українців різного політичного, етнічного, релігійного та соціально-економічного походження. Ми спостерігаємо мобілізацію різних представників української діаспори, наприклад у Великобританії та Польщі, які залучають діаспору та міжнародні мігрантські спільноти до допомоги Україні. Слід зазначити, що після Євромайдану в Україні відбулися певні позитивні зрушення щодо впливу діаспори. Найяскравішими прикладами є репатріанти з української діаспори, які займали чи продовжують обіймати високі посади в українському уряді, як, наприклад, Уляна Супрун, виконуюча обов'язки міністра охорони здоров'я

України з 2016 року, яка раніше була директором гуманітарних ініціатив Української Світової конгресу та Наталі Енн Яресько – колишній міністр фінансів України.

Проте, з часом стало зрозуміло, що вони вважають, що український уряд не вважає їх значущим суб'єктом розвитку, і нещодавня зосередженість на грошових переказах, хоча сама по собі є хорошою, ще більше затьмарила проблеми розвитку діаспори.

Незважаючи на міцні зв'язки між діаспорою та країною походження, дані, зібрані під час польової роботи І. Лапшини, дозволяють визначити декілька проблем, які мають очевидні наслідки та вплив на відносини батьківщини та діаспори. Перший виклик – це уявлення багатьох на батьківщині, що діаспора намагається прийти ззовні і навчити: «Чому ви нас навчаєте? Ми знаємо краще». Другий виклик стосується двох різних суперечливих уявлень про українську діаспору. Як пояснив експерт з України: «З одного боку, діаспора сприймається як жебраки, які постійно чогось хочуть, а з іншого – як «дійна корова» [58]. Однак у сприйнятті діаспори в Україні відбулися певні позитивні зрушення, як пояснив український експерт: «Я думаю, що існують різні етапи розвитку країни. А зараз суспільство дорослішає, стає відповідальнішим і є певні позитивні зміни в сприйнятті. В СРСР еміграція за кордон вважалася зрадою. Отже, протягом 20 років суспільство пережило великі зміни від закритого суспільства до більш відкритого. В той час ті, хто виїжджав з країни, були зрадниками, а ті, хто приїжджав до країни, були шпигунами. Була велика недовіра до іноземців. Незважаючи на те, що уявлення про мігрантів змінилися, Україна все ще далека від розуміння того, що діаспора є потужним ресурсом. Але є розуміння, що міграція — це природний процес, а не злочин».

Загалом, співпраця України з українцями за кордоном була дуже критикована українською громадою. Представник староукраїнської діаспори у Варшаві описав її як «два паралельні світи». Інші респонденти додали, що дуже мало розуміння масштабів діяльності в цій сфері і нам необхідно вибудувати стабільні взаємовідносини між українською державою та українськими громадами за кордоном. Практично така співпраця майже відсутня і носить дещо декларативний характер.

Крім того, кілька представників української діаспори скаржилися, що Україна, мабуть, єдина країна у світі, яка не підтримує власну діаспору. Як пояснив один представник старої діаспори: «Ми не маємо жодних очікувань від української держави. Діаспора завжди розраховує на себе... Українське суспільство тут (у Лондоні) завжди підтримувало Україну у важкі часи. Коли сталася катастрофа в Чорнобилі, коли були повені, діаспора організувала збір коштів. Також діаспора допомагала у всіх революціях – Помаранчевій революції, в останній Революції Гідності. Але, на жаль, українська держава не підтримала тут українців» [58].

Таким чином, ми бачимо, що українська діаспора досить різноманітна. Вона має внутрішньогрупові відмінності та подібності з точки зору свого історичного походження, мотивів початкової міграції, навичок, тривалості перебування (старі та нові діаспори) та міграційного статусу. Проте в певному сенсі українська діаспора в Польщі чітко відрізняється від діаспори у Великобританії, оскільки в Польщі існує історична українська етнічна меншина, яка не існує у Великій Британії. Із цитування інтерв'ю з українською діаспорою стало очевидним, що в обох випадках більшою чи меншою мірою українська діаспора демонструє поділ, конфлікти та розбіжності. Схоже, що у Варшаві існує конкуренція, а отже, більше розколу та конфлікту між організаціями мігрантів, ніж у Лондоні, що заважає розвитку української

громади в Польщі. Це могло бути пов'язано з особливостями різних лідерів, оскільки інших очевидних причин немає. Одним із ключових висновків є те, що завдяки Євромайдану та війні на Сході України українська діаспора мобілізувалася, зміцніла та згуртувала. Емпіричні дані показують, що завдяки цим подіям українська діаспора стала могутнішою та впливовішою. Більше того, вона трансформувалася від більш внутрішніх громад до більш орієнтованих назовні, які, як наслідок, зараз більше залучаються, але також претендують на участь в українських справах [58].

Із цитування інтерв'ю з різними представниками української діаспори стало зрозуміло, що в обох країнах перебування діаспора зробила важливий внесок в економічний, соціальний та політичний розвиток України та має бажання та потенціал підтримати зусилля післявоєнної відбудови. Усі групи діаспори роблять внесок у свої країни – вони не є монополістом лише кваліфікованих/інтелектуальних членів діаспори. Вони справді надзвичайно важливі, і існує величезний потенціал для подальшого збільшення. Однак, як стало очевидним з інтерв'ю, незважаючи на те, що українська діаспора претендує на визнання важливої сторони розвитку України, однією з найбільш значущих перешкод для більш комплексного залучення діаспори до розвитку є невизнання з боку український уряд внесків української діаспори. Україна майже не спілкується зі своєю діаспорою. Основними проблемами для взаємодії діаспори зі справами в Україні є відсутність прихильності з боку країни походження, зокрема її влади, недовіра між урядами та деякими діаспорними організаціями та, в деяких випадках, відсутність єдності серед членів діаспори.

Щоб усунути цю невідповідність, першим кроком може бути створення довіри, а потім, по-друге, здійснення інших заходів залежно від потенціалу діаспори та державних потреб. Крім того, щоб отримати вигоду від ресурсів

діаспори, уряд має зробити залучення діаспори одним із пріоритетів зовнішньої політики. Основним політичним завданням є розуміння того, як українську діаспору можна краще залучити до підтримки розвитку зовнішньої та соціально-економічної політики в Україні, а також пов'язати та реінтегрувати українську діаспору в майбутній розвиток країни [58].

Проте, незважаючи на ці докази, теоретизації щодо ролі української діаспори у розвитку країни її походження недостатньо.

Отже, в даному підрозділі розглянуто історичні аспекти виникнення української діаспори по цілому світу, проаналізував їхні основні причини виникнення та як українські творчі особистості розвивали себе в різних сферах емігруючи в інші країни в пошуку кращого життя. Це дало змогу краще осягнути сутність досліджуваної проблематики для подальшого дослідження.

1.2. Основні мотиви переїзду українців в Канаду

Замислюючись про переїзд, завжди необхідно вивчити максимум інформації про країну, в якій належить жити і працювати, можливо, все життя. Тому дуже важливо тверезо оцінювати всі сторони життя в новій країні і розуміти, що незважаючи на безліч позитивних моментів, цілком можливо доведеться зіткнутися і з не дуже приємними нюансами.

Що стосується Канади, то країна посіла 9 місце з 64 країн у дослідженні, що вивчає рівень задоволеності іммігрантів на їх новій батьківщині. І це свідчить про те, що країна дуже відкрита для людей, які хочуть в ній оселитися.

Отже, розберемося з основними плюсами цієї живописної країни для емігранта і розвитку діаспори:

1. Розвинена економіка і стабільна політична ситуація. Канада - одна з найбільш економічно розвинених країн світу, що найпозитивнішим чином позначається на рівні життя громадян і приїжджих. Тут ефективно розвинена промисловість, налагоджено транспортне сполучення всередині країни, небувалі запаси корисних копалин. Разом з грамотною політикою з розвитку та удосконалення цих і багатьох інших сфер і досягається високий рівень економічного добробуту країни. Успішно розвиваються галузі і величезна, далеко не повністю освоєна територія вимагають залучення фахівців з-за кордону. Тут ми впритул підходимо до ще однієї позитивної межі Канади

2. Дружня імміграційна політика. Канада входить в топ країн, які в першу чергу розглядають для можливої імміграції. Сюди можна потрапити різними способами і абсолютно легально: імміграція через навчання, возз'єднання з членами сім'ї, переїзд на підставі затребуваної професії та інші. Офіційні джерела з імміграційних питань постійно поповнюються новими, пілотними програмами від провінцій і навіть окремих міст, які анонсують брак тих чи інших фахівців. Ці сайти є справжніми путівниками з переїзду в Канаду і містять безліч інформативних статей і ресурсів.

3. Охорона здоров'я. Канадська система охорони здоров'я визнана однією з найефективніших. У більшості випадків, отримати тут якісну медичну допомогу можна абсолютно безкоштовно. Навіть серйозні захворювання, що потребують тривалого і дорогого лікування, покриваються медичною страховкою. Лікарні обладнані за останнім словом техніки, а лікарі проходять тривале навчання і сувору атестацію, перш ніж приступити до практики.

4. Безпека. Жити тут спокійно і безпечно. Це відчувається повсюдно. Практично немає повідомлень про хуліганські напади, статистика крадіжок зовсім невисока, і то, в основному, у великих містах. Хабарі не поширені, а з поліцейськими не прийнято «домовлятися».

5. Клімат і чудова природа. Канада розташувалася на величезній території, відповідно тут представлені найрізноманітніші ландшафти: хвойні і

листяні ліси, величезні території зайняті тундрою. Тут небувала кількість річок і озер і, що приємно дивує, турбота про навколишнє середовище не тільки на словах. Національні парки (понад 36) і морські заповідники розташовані повсюдно. Ці території ретельно зберігаються і надаються для прогулянок і подорожей всім бажаючим.

6. Збереження балансу. Працюючі люди в Канаді проводять на робочому місці менше часу, ніж у середньому по світу: 41,6 години на тиждень проти 44,9 годин на тиждень. Тому більшість жителів країни високо цінують можливість утримувати баланс між роботою і особистим життям.

7. Багатонаціональний і мультикультурний простір. Канада - країна іммігрантів. Тут можна зустріти представників різних культур і познайомитися з їх традиціями. Це дуже розширює кругозір і привчає до розуміння мови з найбільш екзотичними акцентами.

8. Ввічливість і готовність допомогти. Будучи в Канаді, Ви зрозумієте, що найпопулярніше слово тут «sorry». Ви будете чути його частіше за інших і буквально звідусіль. Тут прийнято вибачатися за найменшу незручність, заподіяну іншій людині. А ще Вам будуть допомагати незнайомі люди на вулиці і робити це з посмішкою. Наприклад, якщо Ви зупините канадця і уточніть як дістатися до якогось місця, не виключено, що Вас проведуть до місця призначення, звернувши з власного маршруту [82].

Із загальновідомих мінусів варто згадати:

1. Високі податки. Податки в Канаді є серйозним пунктом у переліку витрат, оскільки становлять понад 40% від зароблених коштів. Податки спрямовуються на розвиток освіти, медицини, забезпечення безпеки та інші державні програми. Також з податкових відрахувань виплачуються пенсії та

соціальні виплати різним верствам населення. Причому, чим вища зарплата, тим вищі податкові відрахування.

2. Тривалий період пошуку роботи. Нормальним вважається пошук хорошої високооплачуваної роботи протягом 6-9 місяців. Причина тому - неспішність роботодавців і бажання знайти максимально підходящу кандидатуру.

3. Зима в Канаді досить сувора практично повсюдно. У Монреалі сніг випадає регулярно і багато. У Калгарі можна і в серпні потрапити в снігопад. Торонто також відчуває на собі всі принади низьких температур і рясних снігопадів. Цей пункт варто серйозно брати до уваги, якщо є прагнення жити в країні з виключно теплим кліматом і м'якими зимами. Правда, варто уточнити, що, наприклад, зимуючи у Ванкувері, сніг Ви навряд чи зустрінете. Зимовий період тут славиться дощами, а температура рідко опускається нижче 0 С.

4. Дорогі перельоти. Для тих хто любить подорожувати, то варто бути готовими до високих цін на перельоти практично в будь-якому напрямку з Канади і в Канаду. Більш того, внутрішні перельоти теж зовсім не дешеві.

5. Нюанси системи охорони здоров'я. Так, все вірно. Це і плюс і мінус. Тому що платні послуги також є. Виклик швидкої допомоги потрібно оплачувати, як і прийом у стоматолога або окуліста. Також, до мінусів можна віднести тривале очікування призначеного обстеження або прийому.

6. Легалізація марихуани. До цього пункту у дорослого населення дуже неоднозначне ставлення. Доступність наркотиків завжди викликає відторгнення, особливо у батьків підростаючого покоління [38].

7. Високі ціни на товари та послуги. Приїжджі відзначають дорожнечу багатьох груп товарів і послуг. Починаючи від цін на нерухомість і закінчуючи незвично великими рахунками за інтернет і стільниковий зв'язок.

8. Соціальна відповідальність і громадянський обов'язок. Це знову ж спірний пункт, але внесли ми його в список мінусів, тому що вихідцям з Росії і країн СНД складно зрозуміти, чому сусід викликав поліцію, почувши підозрілий шум з боку вашого будинку, а не прийшов дізнатися і розібратися самостійно. Залучення відповідальних за порядок працівників у разі виникнення спірних ситуацій у Канаді вважається нормою. Ніхто не піде з'ясовувати причини заворушень самостійно, і виклик поліції в цьому випадку не вважається доносом. Така поведінка сприймається як абсолютно адекватна реакція соціально-відповідального громадянина.

9. Повсюдна толерантність. Зараз це проблема не тільки канадського суспільства. Що виходить за рамки розумного остраху образити представників меншин, інших національностей і рас. Також важливо бути завжди спокійним і усміхненим. Вашу прямолінійність тут навряд чи оцінять [16].

Проаналізувавши сучасні джерела, можна навести 9 причин переїзду до Канади на думку Н.Кузнецової: [76].

1. Щороку до Канади приїжджає понад 250 000 нових постійних жителів. Уряд Канади виділяє мільйони доларів щорічно, щоб допомогти новим жителям влаштувати їхнє життя на гідному рівні. А в 2017 році, Канада планує запросити 300,000 іммігрантів! Читайте детальніше в нашому матеріалі: "Міністр імміграції: Канада прийме 300,000 фахівців і сімей у 2017 році." [74].

2. Канада - це відмінне місце не тільки для роботи, але і для створення сім'ї, з безпечними і захищеними містами. Рівень злочинності в країні настільки низький, що OECD Better Life Index 2014 Канади склав 9.7 з 10 за безпеку. Більше того Канада посіла 8-е місце в рейтингу найбезпечніших країн світу

3. Канада виділяє більше грошей на освіту, ніж будь-яка інша індустріальна країна.

4. Канада також знаходиться в списку OECD, як світовий лідер по толерантності до меншин.

5. Економіка Канади - сильна і стабільна, з широкими можливостями для кваліфікованих працівників. Більше того у Канади є шанси стати лідером як в економічному розвитку, так і в галузі екології

6. У Канаді ось уже сім років найстабільніша банківська система у світі - за рішенням World Economic Forum.

7. Канада на другому місці за рівнем життя з Великої двадцятки, за показником ВВП на душу населення.

8. Екологія і природа в Канаді одна з найкращих. У вас не буде проблем з тим, щоб знайти місце, де провести вихідний з сім'єю. Всі ліси і заповідники Канади обладнані зонами для кемпінгу, стежками і не тільки.

9. Канада посіла перше місце в рейтингу країн для подорожей у 2017 році. Пов'язано це не тільки з тим, що в Канаді величезна кількість дивовижних місць, але також і з тим, що на честь 150-річчя Канади, в 2017 році, відвідування всіх заповідників буде безкоштовно [8].

Загалом багато показників добробуту Канади дуже високі щодо більшості інших країн, представлених у рейтингу Індексу кращого життя. Канада має показники вище середнього рівня щодо забезпеченості житлом, суб'єктивного благополуччя, особистої безпеки, здоров'я населення, соціальних зв'язків, якості навколишнього середовища, робочих місць і зарплати, балансу між трудовою діяльністю та особистим життям, освіти і навичок, громадянської активності, доходів і добробуту. Ці результати базуються на доступних вибіркових даних [34].

Незважаючи на те, що щастя не можна купити за гроші, вони є важливим засобом досягнення більш високого рівня життя. У Канаді чистий сімейний скоригований дохід після сплати податків на душу населення в рік в середньому становить 30 854 доларів США на рік, що менше, ніж в середньому по Організації економічного співробітництва та розвитку (далі ОЕСР), ніж в середньому по ОЕСР (33 604 долара США на рік). Водночас є значна різниця в доходах між найбагатшими і найбіднішими верствами населення - дохід 20% найбільш забезпеченої частини суспільства майже в шість разів перевищує дохід 20% найбідніших його представників.

Що стосується зайнятості населення, то близько 73% жителів Канади у віці від 15 до 64 років мають оплачувану роботу, що перевищує середній рівень зайнятості за ОЕСР (68%). Серед чоловіків оплачувану роботу мають близько 76%, а серед жінок - 71%. У Канаді понаднормово працюють майже 4% працівників, що значно менше, ніж у середньому за ОЕСР (11%), при цьому серед чоловіків понаднормово працюють 6%, серед жінок - тільки понад 1%.

Гарна освіта та професійні навички є важливими передумовами отримання роботи. 91% дорослого населення Канади у віці від 25 до 64 років отримали повну середню освіту, що істотно вище середнього показника по ОЕСР (78%). Це більшою мірою відноситься до жінок, ніж до чоловіків, оскільки серед чоловіків повна середня освіта мають 90%, а серед жінок - 93%. У середньому в країнах ОЕСР спостерігається прямо протилежна картина, де число чоловіків, які мають повну середню освіту, трохи вище, ніж жінок. Канада входить до числа провідних країн за якістю освіти. За рівнем грамотності читання, знань з математики та природничих наук в рамках Програми ОЕСР з міжнародної оцінки учнів (PISA) учні в середньому набрали 523 бали. Цей результат перевищує середній показник по ОЕСР (486 балів), що ставить Канаду в ряд найсильніших країн ОЕСР за рівнем знань і навичок

учнів. У Канаді дівчатка перевершують хлопчиків за рівнем знань у середньому на 5 балів, що перевищує середній показник за ОЕСР (2 бали) [43].

З точки зору здоров'я населення слід зазначити, що очікувана тривалість життя при народженні в Канаді становить майже 82 роки, що на два роки більше, ніж в середньому за ОЕСР (80 років). У жінок очікувана тривалість життя становить 84 роки, у чоловіків - 80 років. Вміст у повітрі виважених частинок РМ 2,5, тобто дрібнодисперсних забруднюючих частинок, досить малих, щоб проникнути в легені і заподіяти шкоду здоров'ю, становить 7,3 мікрограм на кубічний метр, що значно нижче середнього показника по ОЕСР (13,9 мікрограм на кубічний метр). Канада також демонструє хороші результати по якості води, оскільки 91% населення задоволені якістю використовуваної ними води, що більше, ніж в середньому по ОЕСР (81%) [9].

Що стосується суспільної сфери, то для Канади характерні сильно розвинене почуття приналежності до суспільства і лише помірний рівень участі населення в цивільному житті: 93% населення Канади вважають, що їм є на кого покластися у важку хвилину; це перевищує середній показник по ОЕСР (89%). Явка виборців (показник участі громадян у політичному житті) під час останніх виборів склала 68%, що відповідає середньому показнику по ОЕСР. За оцінкою, явка виборців, що представляють 20% найбільш забезпечених верств населення, склала 70%, в той час як серед 20% виборців, що представляють малозабезпечені верстви населення, становить 66%. Ця різниця значно нижче середнього показника по ОЕСР (13%) і дає підстави робити висновок про те, що в Канаді суспільство широко залучене в діяльність демократичних інститутів [9].

В цілому жителі Канади більш задоволені своїм життям, ніж в середньому по ОЕСР. Коли респондентів попросили оцінити їх загальну

задоволеність життям за шкалою від 0 до 10 балів, канадці в середньому дали їй оцінку 7,4 балів, що перевищує середній показник серед країн ОЕСР рівний 6,5 балів [61].

Проживання в задовільних житлових умовах є однією з найважливіших складових людського життя. Житло є істотним елементом для задоволення основних потреб, таких як, наявність даху, але мова йде не тільки про чотири стіни і дах. Житло має бути місцем для сну і відпочинку, де люди відчують себе в безпеці, мають можливість усамітнитися і, володіють особистим простором: це місце, де вони можуть створити сім'ю. Всі ці фактори роблять приміщення будинком. І, звичайно, існує питання, чи можуть люди дозволити собі відповідні житлові умови.

Також відомо, що витрати на житло становлять значну частку бюджету сімей та є найбільшою статтею витрат для більшості. До даного списку можна також віднести такі статті як оренда, газ, електрика, вода, меблі або витрати на ремонт. До прикладу, у Канаді сім'ї в середньому витрачають 22% сукупного скоригованого доходу після сплати податків на оплату за житло, що в цілому перевищує середній показник по ОЕСР, який рівний 20%.

Додатково до визначення рівня витрат на житло, важливо також оцінити такі житлові умови, як середня кількість кімнат на одну людину, наявність у будинках доступу до основних комунальних зручностей [87].

Добробут сімей являє собою загальну вартість фінансового та нефінансового майна сім'ї, зокрема, грошових коштів або акцій, що зберігаються на банківських рахунках, місця основного проживання, іншого нерухомого майна, транспортних засобів, цінностей та інших нефінансових активів (наприклад, інші споживчі товари тривалого користування). У Канаді

середній рівень чистого добробуту сімей оцінюється на рівні 423 849 доларів США, що вище середнього рівня по ОЕСР у розмірі 408 376 доларів [7].

Пенсійна система пропонує різноманітний потік доходів і покладається більше, ніж в інших країнах ОЕСР, на приватні добровільні інструменти. Скорочення диспропорції приватних планів, головним чином в тому, що стосується перешкод на шляху мобільності і високих гонорарів, може підвищити їх привабливість. Тим не менш, щоб поліпшити перспективи працівників із середнім рівнем доходу, може знадобитися більш рішуче втручання або за рахунок підвищення обов'язкових внесків, або, принаймні, автоматичної реєстрації в системі приватних пенсій з цільовими фінансовими стимулами.

Наявність роботи дає багато важливих переваг, у тому числі: забезпечення джерелом доходу, підвищення рівня соціальної інтеграції, реалізація амбіцій, підвищення самооцінки та розвиток навичок і компетенцій. У Канаді 73% працездатного населення віком від 15 до 64 років мають оплачувану роботу. Даний показник перевищує середній рівень зайнятості в країнах ОЕСР (68%) [14].

Під безробітними розуміються люди, які зараз не працюють, але хотіли б знайти роботу і знаходяться в її активному пошуку. Тривале безробіття може значною мірою негативно позначатися на відчутті благополуччя і самооцінці і призвести до втрати навичок, ще більше знижуючи шанси на працевлаштування. У Канаді частка працездатних громадян, які не мають роботи понад один рік, в даний час становить близько 0,8%, що менше, ніж в середньому по ОЕСР (1,8%) [14].

Ще одним важливим фактором, що впливає на якість робочого місця, є гарантія зайнятості з точки зору очікуваної втрати доходів, коли хтось стає безробітним. Це включає тривалість безробіття і скільки урядової фінансової допомоги ви можете очікувати. Працівники, схильні до високого ризику втрати роботи, соціально більш вразливі, особливо в країнах з менш розвинутою системою соціального захисту. У Канаді, працівники стикаються з очікуваною втратою в доходах у розмірі 6%, якщо стають безробітними, що нижче середнього показника по ОЕСР (7%).

Незважаючи на втручання на національному та міжнародному рівнях, а також зниження рівня викидів найбільш поширених забруднюючих речовин, у всьому світі негативний вплив забруднення повітря в містах на здоров'я населення продовжує посилюватися разом із забрудненням повітря, що може до 2050 року стати головною екологічною причиною передчасної смертності. Забруднення повітря в містах, що часто є наслідком роботи транспортних засобів і дрібномасштабного спалювання деревини або вугілля, викликає ряд проблем зі здоров'ям, починаючи з незначного подразнення очей і закінчуючи подразненням верхніх дихальних шляхів, в короткостроковій перспективі, і хронічними респіраторними захворюваннями, такими як астма, серцево-вразливі можуть бути діти і літні люди [60].

Доступ до чистої води є основоположним фактором добробуту людини. Незважаючи на значний прогрес, якого країни ОЕСР домоглися у сфері зниження рівня забруднення води, поліпшення якості прісної води не завжди легко визначити. У Канаді 91% населення задоволено якістю води, що перевищує середній показник по ОЕСР рівний 81% [88].

Довіра до уряду є основою соціальної згуртованості та добробуту людей. Висока активність виборців - показник участі громадян у політичному процесі.

На останніх виборах, за якими є дані, активність виборців у Канаді склала 68%, що відповідає середньому показнику активності виборців по країнах ОЕСР.

Більш велика участь громадськості в процесі прийняття рішень також має значення для забезпечення можливості закликати уряди до відповіді і для підтримки довіри до державних інститутів. Формальний процес залучення громадськості до участі в розробці законодавчих та нормативно-правових актів є одним із способів вимірювання того, наскільки люди можуть бути залучені до прийняття урядом рішень з основних питань, що впливають на їхнє життя [85].

Отже, в даному підрозділі автор наукової роботи проаналізував країну Канаду, як основну країну еміграції українців впродовж багатьох років. З'ясовано її привабливі сторони, які манять емігрантів та були розглянуті негативні сторони країни з якими доведеться мати справу кожному жителю Канади.

1.3. Етапи створення української діаспори

Канаду можна вважати класичним прикладом української хвильової еміграції. Вона пережила вже три хвилі української еміграції, і зараз переживає четверту.

Для першої хвилі української еміграції було дуже важливо, що все в Канаді на власній ділянці було безкоштовним і залишалося виключно для споживання українськими піонерами, в той час як в Австро-Угорщині доводилося платити навіть за збір деревини, будівництво будинків і їх опалення. Асиміляція іммігрантів зі Східної Європи не проходила так само швидко, як іммігрантів з Північної Європи або Сполучених Штатів. Насправді

безліч людей у своїх промовах і періодиці виступали проти його політики заохочення створення «стада напівцивілізованих галичан», як українців називали на заході Канади. Для більшості британців слов'яни уособлювали загрозу, що виходила від нової хвилі міграції. Риси українців - їхній одяг і кулінарні звички, особливості мови та релігії сприймалися як виклик і загроза для приймаючого суспільства.

Приблизно 2/3 іммігрантів - католики уніатського обряду, решта - православні. Оскільки жоден священнослужитель їм не допомагав, вони були дуже сприйнятливі до промов католицького єпископа з Сен-Боніфаса, архієпископа Аделара Ланжевена, який хотів використовувати їх чисельність з метою зміцнення своїх позицій у конфліктах з британською більшістю. Більшість українців залишилася відданими своїй вірі і відчували релігійну стабільність після прибуття в 1912 р. першого католицького єпископа східного обряду Нікетаса Будки. Виїзні священники Російської церкви обслуговували невелику групу православних. Українці-селяни в основному відзначали народження, шлюби і похорон релігійними церемоніями, висловлюючи свою прихильність спільноті. Наявність постійних священнослужителів була важливою для виживання колонії. Духовна ситуація буковинських православних була анітрохи не кращою, оскільки румунська влада відмовилася відправляти священників до Канади [42].

Підтримка мови також мала важливе значення для цілісності колонії. Мова служила сполучною ланкою між дорослим поколінням, яке щосили намагалося вивчити англійську мову, але насправді не мало можливості вчитися, і дітьми, які швидко, і іноді безповоротно, потрапляли під вплив англійського культурного середовища, в якому вони перебували, особливо в міських центрах. У сільській місцевості мові практично нічого не загрожувало,

оскільки українці утворювали однорідні та ізольовані поселення. Українська мова була розмовною вдома, в церкві і в житті спільноти [47].

Більшість українців працювали на скелястій місцевості і на залізничних будівництвах, і вони не були частиною міського пролетаріату. Ізольоване існування і праця - в основному доля більшості жінок і дітей, яких чекало прискорене навчання, а далі - рання зайнятість у сфері праці. Партикуляризм українців викликав неминучу, але нерівномірну реакцію невдоволення. Для управлінців ці іммігранти були «проблемними»: їх присутність турбувала майже всіх, особливо в сільській місцевості; робочий рух боявся конкуренції з їх боку, а політики всіх рівнів намагалися домогтися їх розташування. Але всі вважали, що якщо вони прибули до Канади, то вони повинні асимілюватися. Доросле населення складно піддавалося цьому процесу. Як можна було прочитати в одному популярному журналі: "Потрібно проявляти співчуття, нав'язувати їм свої правила, допомагати і терпіти [46].

Все ще ненатуралізовані українці в Канаді автоматично стали представниками ворожих країн, або «союзниками ворога» (англ. *aliens of enemy nationality*) оскільки Канада вступила у війну. Відповідно до повноважень про військові заходи, федеральний уряд почав затримувати підозрюваних у тому, що у них не мирні наміри і їм не можна довіряти. Загалом 8 579 чол. було інтерновано, з яких тільки 192 відносилися до німців. З них 5 954 були визначені як австро-угорці, і можна майже з повною впевненістю сказати, що переважна кількість з них становили українці. Багато українців сильно постраждали від кризи 1913 р. і з волі обставин втратили роботу через дискримінаційні практики у сфері зайнятості, оскільки вони були першими серед звільнених [46].

Деякі потім вирушили до Сполучених Штатів на пошуки роботи, а як тільки вони поверталися до Канади вже після початку війни, їх відразу ж інтернували прямо на місці. Деякі були інтерновані за спробу вступити на службу в канадську армію. Українців - вихідців з Росії закликати було дозволено, але тільки не тих, хто прибув з Австро-Угорщини. Насправді було призвано близько 2 тис. українців, які записалися поляками або росіянами, які воювали за океаном, але деякі все ж були виявлені, звинувачені та інтерновані. Деякі були інтерновані з інших причин, наприклад, за те, що повідомили владі про свій приїзд без разів рішення або просто відправивши лист до Галіції. Наприкінці 1916 р. у зв'язку з браком робочої сили і погіршенням ситуації, особливо в Преріях, а також проблемами і витратами, пов'язаними з підтриманням таборів, українців перестали інтернувати [75].

Ксенофобія, викликана війною, призвела і до інших нападів на вихідців з континентальної Європи. У 1916 р., ігноруючи свої обіцянки, новообраний ліберальний уряд Манітоби скасував двомовну освіту і створив систему мономовних обов'язкових державних шкіл. Для забезпечення свого переобрання в 1917 р. федеральний уряд представив законопроект, що позбавляє виборчих прав всіх іммігрантів від ворожих країн, натуралізованих після 1902 р. Практично всі натуралізовані українці позбулися своїх політичних прав. Нарешті, незадовго до закінчення військових дій федеральний уряд знову ввів закон про особливі повноваження під час війни з метою заборони всіх публікацій будь-якою іншою мовою, крім англійської, через підозру в підтримці ворога, і заборони всіх нібито радикальних політичних груп. Закінчення війни не принесло полегшення.

У січні 1919 р. нездатні знайти роботу або житло групи солдатів, які повернулися з Європи, вторглися в іммігрантські квартали Вінніпега і змусили жителів стати на коліна і цілувати британський прапор. Жодних звинувачень

проти них висунуто не було. Там же, у Вінніпезі, в середині травня почався загальний страйк, що викликав схожі страйки по всьому Заходу, що створило хвилю ксенофобії, і, як наслідок, політики і бізнес-лідери стали шукати цапів-відбувайлів [55]. Незважаючи на те що робочий рух Заходу керувався виключно британцями, які радикально критикували систему економічної експлуатації, він був обкладений податком на іноземців і небританські імена. Безвідповідальні звинувачення лідерів бізнесу значною мірою сприяли отруєнню і без того непростих взаємин між різними етнічними групами на заході Канади протягом багатьох років. У сільській місцевості слов'янських селян запрошували приєднатися до кооперативного руху і політичного повстання, що охопив Прерії, де після війни впали ціни на пшеницю, але ці запрошення були надзвичайно боязкі і нерішучі. За приблизними оцінками, перша хвиля української імміграції налічувала 250 тис. чол. Приблизно 170 тис. залишилися в Канаді, решта (тимчасові робітники або «втратили ілюзії») повернулися додому [57].

Друга хвиля української імміграції (1919-1939). Перша світова війна зупинила імміграцію з-за океану. З 1914 по 1921 р. українська колонія Канади поповнилася менш ніж 600 новими членами. Так було до 1926 р., який ознаменувався значним поповненням з-за кордону. У 1923 р. в Канадський імміграційний акт були внесені зміни, що дозволяли еміграцію з колишніх ворожих держав - це призвело до переселення близько 68 тис. українців, головним чином з Галичини та Волині. В історії української діаспори Канади цей період визначається як «консолідація української етнічної групи»: створюються сильні громадські організації та робітничо-селянські рухи, здатні відстоювати свої інтереси в суспільстві [66].

Тому до кінця десятиліття українські колонії суттєво не збільшувалися. З одного боку, попит на робочу силу на фермах зростав так само, як і ціни на сільськогосподарську продукцію, Канадська національна залізниця і Канадська тихоокеанська залізниця активно просувалися на північ Прерій, тим самим сприяючи зростанню попиту на робочу силу. В результаті тиску цих двох залізничних компаній федеральний уряд в 1925 р. дозволив їм набирати іммігрантів зі Східної Європи.

До кінця 1920-х рр. українська імміграція досягла нових показників: 68 тис. чол. прибуло в міжвоєнний період. Іммігранти міжвоєнного періоду були краще освічені і мали набагато вищий рівень національної свідомості, ніж перша хвиля. Офіційно селяни, як і раніше, були найбільшою групою, але серед нових іммігрантів також було чимало робітників, політичних емігрантів і ветеранів війни за незалежність. Більшість прямувала в Прерії, але деякі селилися в південній частині провінції Онтаріо, будучи залученими робочими місцями, що пропонувалися першим промисловим центром країни [69].

Тисячі українців, особливо більш молодих, які розмовляють англійською без акценту, вдавалися до англізації свого імені, іноді легально і офіційно, але часто без офіційних формальностей. За допомогою різних програм уряд допомагав селянам, але муніципальних ресурсів було недостатньо. Західні провінції, що знаходилися на межі банкрутства, були не в змозі допомогти муніципальній владі у прийнятті більш суворих заходів щодо скорочення числа одержувачів соціальної допомоги. Кілька тисяч людей були депортовані за наказом місцевої влади, деякі за простим запитом, але більшість після офіційних процедур. Їхня єдина провина - вони не змогли знайти роботу. Більше того, ми ніколи не дізнаємося число тих, кому було відмовлено в реєстрації на отримання програмної допомоги - навіть якщо вони і мали на неї право, страх депортації лякав колонії іммігрантів. Об'єднання

українців дозволило їм створювати асоціації після прибуття. По суті, організації, що з'явилися в Канаді, були аналогічні існуючим на батьківщині, будь то церкви в селах або читальні гуртки, які збирали в громадських залах усіх разом. Однак була важлива відмінність: відсутність церкви заохочувалася державою. Створювалися парафії і будувалися церкви ще до того, як «українська католицька» церква Галіції ними зацікавилася. Коли структуроване релігійне життя вкоренилося в українській католицькій громаді, світські впливи, відсутні в Галичині, стали стверджуватися в Канаді.

Нездатність першого українського католицького єпископа Будки адаптуватися до нових умов створила напруга в 1918 р., в результаті чого відбувся поділ католицької громади, що призвело до створення Української грекоправославної церкви. До нової церкви увійшли колишні католики і буковинські православні. У міжвоєнний період грецькі та католицькі церкви, що становили більшість, і православна, в меншості, незважаючи на сильне суперництво, об'єднували приблизно 2/3 населення. Отримуючи вигоду з роботи місіонерів у сільській місцевості, а також від змішаних шлюбів у містах, баптистські та пресвітеріанські церкви, українські та англійські, відчували стійкий зріст. Оскільки українські протестанти виявляли високу схильність до асиміляції, вони не змогли взяти на себе провідну роль у політичному та культурному житті своєї громади.

Боротьба за незалежність України глибоко вразила українців Канади та інтенсифікувала процес об'єднання регіональних груп: буковинці, галичани та русини досить швидко визначили себе як українці. Модернізація і жалюгідне положення пролетаріату в Галичині дали народження українському соціалістичному руху - нечисленному, але динамічному, елементи якого з'явилися пізніше в Канаді (Федерація українських соціал-демократів; англ. Federation of Ukrainian Social Democrats in Canada). Після Жовтневої революції в Росії частина українських соціалістів прийняла ідеали комунізму і утворила товариство «Український робітничо-фермерський дім».

ULFTA – Ukrainian Labour-Farmer Temple Association; ТУРФДім - Товариство «Український РобітничоФармерський Дім»), яке підтримувало тісні зв'язки з Комуністичною партією Канади. Українська радикальна ліва партія привабила патріотів, вражених культурним розвитком Радянської України в 1920-х рр. і приголомшених польськими діями на Західній Україні, а також тих, кого хвилювали великі соціально-економічні проблеми, в тому числі дискримінація і безробіття, які значною мірою були нецікаві некомуністичним українським організаціям. Криза також сприяла популярності ТУРФДома серед міського пролетаріату і селян, які жили в бідності, примноживши їх число. Проте ТУРФДом відчув труднощі в 1934 р. у зв'язку з подіями в Радянській Україні [65, С. 14].

Насильницька сталінська колективізація, яка призвела до катастрофічного голоду 1932-1933 рр., а також нещадні чистки, від яких постраждали інтелігенція та українські установи, підняли в Канаді безліч питань, на які комуністична партія не змогла задовільно відповісти. В результаті дисиденти покинули ТУРФДом і утворили Організацію українських працівників (англ. ukrainian Labour Organization) з невеликою кількістю членів, але не менш потужну. Лівий рух став лютим критиком комунізму.

Різні конкуруючі некомуністичні організації намагалися спорадично співпрацювати, але постійної співпраці не вийшло. Проте в 1938 р. кампанія терору, яку вело польський уряд проти православних українців у Хелмській провінції і розчленування Чехословаччини схилили більшість канадських українців триматися разом. Неминучість війни в Європі збільшувала передумови для створення гармонійних відносин між різними організаціями. Постійні переговори про створення національної організації не призвели до позитивного результату через ворожість між СУС та УНО. Бажання представляти єдиний патріотичний фронт перед канадським урядом

взяло гору, оскільки гіркі спогади про досвід Першої світової війни все ще були живі. Бажаючи створити єдиний військовий фронт, федеральний уряд зі свого боку виступив як арбітр у суперечках в українській колонії [65, С. 33].

Третя хвиля української імміграції (1945-1989) Після закінчення Другої світової війни в Європі кілька мільйонів українців опинилися за межами своєї батьківщини. Це призовники, депортовані німецькими окупаційними силами з усіх куточків України, і політичні біженці, які не бажали жити під владою Радянського Союзу, що панував над усіма територіями Східної Європи, населеними українцями. Території, що раніше належали Польщі, Чехословаччині та Румунії, були інтегровані в Радянську Україну. З юридичного боку українські біженці, які перебували в таборах для переміщених осіб, створених Організацією Об'єднаних Націй у післявоєнній Європі, особливо в Німеччині, перебували у важкому становищі. У 1945 р. союзники домовилися в Ялті про взаємну репатріацію своїх громадян.

Більшість українців повернулася додому добровільно, але було чимало й тих, хто відмовився від репатріації, чим змусив владу застосувати силу. Канадійські українці за посередництва Комітету українців Канади та його фонду допомоги, а також кількох депутатів, які представляли їх, брали активну участь у матеріальній і моральній підтримці біженців, які залишалися. Завдяки своєму тиску, а також враховуючи напруженість у відносинах між Заходом і Радянським Союзом, Комітет зумів зупинити примусову репатріацію переміщених осіб. Коли репатріація припинилася, число українських біженців значно скоротилося. У Німеччині їх залишилося менше 60 тис. в британській зоні, 100 тис. в американській зоні і близько 20 тис. у французькій зоні. В австрійських та італійських таборах залишилося 33 тис.

Кількість українців, які жили за межами позначених таборів у страху репатріації, оцінювалася в 100 тис. чол. Комітету українців Канади вдалося переконати уряд, який мав визнати в країні наявність українських біженців, у

тому, що країна відчувала потребу в робочій силі в сільському господарстві, гірничодобувній і лісозаготівельній промисловості.

Там містилася велика кількість людей з університетською освітою, а також людей, які володіли професійними і технічними навичками, і створювали структури, такі як газети, за образом і подобою випускалися в Канаді та Сполучених Штатах. Поява цих іммігрантів, освічених і політизованих, викликала серйозні тертя всередині української колонії, яку утворювала дуже велика частка канадців за народженням (70% в 1954 р.). Коливання, а найчастіше і пряма відмова новачкам вступити до лав існуючих організацій, зарозумілість і націоналістична елітарність та їх прихильність організованому життю, що створювалося і для задоволення своїх політичних цілей (у тому числі звільнення України), створювали труднощі. Проте зусиллями Комітету українців Канади з примирення вдалося відновити деяку гармонію в колонії. Більшість біженців-інтелектуалів зазнавали труднощів в адаптації до канадського суспільства. Мовний бар'єр, невідповідність своїм компетенціям (у праві та освіті), штучні обмеження, що накладаються професійними організаціями, особливо в галузі медицини та стоматології, а також літній вік - в силу цих причин багато хто йшов на чорні роботи. Проте меншості вдалося подолати перешкоди і домогтися економічного успіху відносно швидко, таким чином, спростувавши деякі сумніви іммігрантів попередніх хвиль, які відчували відповідальність за успіх новачків і ображалися на невдячність тих, хто був складовою частиною групи переміщених осіб, які отримали вигоду зі своєї роботи. Зрештою вони були тими, хто сприяв розселенню біженців і саме завдяки їм українську присутність було визнано в Канаді [54].

Величезна кількість українців, які переселилися в Канаду, змусила задуматися українські громадські організації про консолідацію своїх зусиль, підвищення престижу діаспори, а також про допомогу іммігрантам третьої

хвилі. У середині 1960-х рр. Комітету українців Канади вдалося об'єднати основні українські організації Канади. У цей час відбувається переворот в укладі життя українців Канади. Якщо раніше українці селилися переважно в сільських районах Прерій: Альберти, Манітоби, Саскачевана (перша і друга хвиля) і Онтаріо (третя хвиля), і їх було не дуже багато в таких мегаполісах Канади, як Торонто і Монреаль (третя хвиля), то тепер справа йде абсолютно по-іншому. Наприкінці ХХ ст. Онтаріо виходить на лідируючі позиції за кількістю українців у Канаді [55].

Четверта хвиля еміграції в Канаду почалася в 1989 р., коли виїзд з СРСР в інші країни став цілком легальним. Завдяки емігрантам з четвертої хвилі канадський український масив набув абсолютно інших форм, а також змінився сам характер сприйняття української еміграції, оскільки в 1991 р. Україна стала незалежною державою. За даними перепису населення 2011 р., населення Канади становило 32 млн 852 тис. чол., з них канадців українського походження - 1 млн 251 тис. чол. (вказали українське походження як єдине - 276 055, що вказали українське походження як один зі складових - 975 110) 34, або 3,54% від загальної чисельності населення. Нині пальму першості за чисельністю українців (як таких, що вказали своє українське етнічне походження як єдиний, так і як один зі складових) тримають провінції Онтаріо (342 005; 2,7% від загальної чисельності населення) і Альберта (345 410; 9,68%) - обидві провінції вже довгий час ділять між собою перше місце, періодично міняючись місцями. Далі йдуть Британська Колумбія (203 585; 4,71%), Манітоба (174 995; 14,9%), Саскачеван (136 415; 13,52%), Квебек (32 265; 0,42%) і Нова Шотландія (8 520; 0,94 %) [57]. У 2021 році відбувся черговий перепис, але його результатів офіційних ще не оприлюднено.

Економічна зайнятість українців виглядає практично так само, як і зайнятість інших канадців: у 2006 р. 23,7% українців були зайняті у сфері

продажів і послуг, 18,5% у сфері бізнесу, фінансів та адміністрування, 15,3% у сфері транспорту та обладнання, 9,6% у сфері менеджменту, 8,6% у сфері науки, освіти, державного управління та релігії. Рівень освіти українців також практично нічим не відрізняється від загальноканадського: станом на 2006 р. 27,4% мали середню освіту, 19,1% закінчили університет, 17,9% закінчили коледж. Така ж динаміка спостерігається в розподілі отримуваних в результаті навчання кваліфікацій: станом на 2006 р. 22,7% українців мали кваліфікації в галузі архітектури, інженерії та супутніх технологій, 19,9% у сфері бізнесу, менеджменту та державного управління, 14,6% у сфері охорони здоров'я, охорони навколишнього середовища, рекреації та фізичної культури. У Канаді діє велика кількість українських громадських організацій (благодійних, правозахисних, культурних, освітніх, політичних, професійних, ветеранських, жіночих та молодіжних асоціацій) як на спілкування [46].

Українські організації також надають посильну допомогу Україні: благодійні фонди допомагають вирішувати соціальні та економічні проблеми, неурядові інститути навчають українську молодь у таких сферах, як державне управління, менеджмент і міжкультурні комунікації (наприклад, Canada-Ukraine Parliamentary Program), інші організації надають допомогу за допомогою прямих інвестицій у різні сектори української економіки. Як ми бачимо, українська імміграція в Канаду - явище досить стабільне протягом довгого часу (можна навіть сказати, що українці сприймаються багатьма як нація, що є однією зі співзасновниць канадської державності); українська діаспора росте і розвивається, а також активно працює над збереженням своєї національної та культурної ідентичності [65].

Отже, в даному розділі автор наукової роботи розглянув історичні аспекти виникнення діаспори в ХХ ст. та зародження її в цілому світі.

Охарактеризовано основні чотири хвилі еміграції та проаналізовано основні причини та наслідки глобальної еміграції на кожному з цих етапів. Було з'ясовано також позитивні та негативні моменти країни до якої емігрують українці.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ ТА РОЛЬ ДІАСПОРИ В УКРАЇНО-КАНАДСЬКИХ ПУБЛІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ

2.1. Головні каталізатори розвитку української діаспори в умовах сьогодення

Своїм існуванням, українська діаспора поширює нашу культуру та цінності у світі, та непериривно допомагає своїй історичній Батьківщині, коли виникає така потреба. Тому справедливо стверджувати, що першочерговим завданням для України повинно стати покращення зв'язків зі своєю діаспорою. Адже окрема увага до життя українців, які перебувають за межами нашої країни сприятиме збереженню національної ідентичності та зближенню українців усього світу, визначатиме форми та напрямки такої співпраці. В цілому, згідно з останніми статистичними даними, за межами України проживає близько 10 млн. осіб, які за походженням – українці. Відомо, що зв'язок української діаспори з історичною батьківщиною здійснюється за рахунок залучення товариства під назвою «Україна», що є зразковою громадською та культурною організацією. Помітну роль у зміцненні зв'язків України з діаспорою відіграє часопис «Українська діаспора», який регулярно видає Національна академія наук України.

Завдяки зазначеним умовам у першому розділі роботи, в українській діаспорі, що проживає у Канаді сформовано систему дошкільної освіти та виховання, яка має на меті забезпечити гармонійний та всебічний розвиток дитини дошкільного віку відповідно до її задатків та з урахуванням індивідуальних особливостей, здібностей, інтересів та побажань. Також дана програма має на меті сформувати в учнів почуття етнічної приналежності засобами української мови, культури, народної педагогіки, мистецтва, готовності до навчання в системі українського шкільництва та активній участі

в життєдіяльності етнічної спільноти, що закладає основи виховання зразкових громадян країн проживання і водночас свідомих патріотів України.

Важливо зазначити, що дошкільний навчальний заклад в українській діаспорі – це приватна освітньо-виховна установа, що заснована світською чи релігійною громадою або окремою особою згідно з офіційними вимогами. Дошкільний навчальний заклад має на меті створити сприятливі умови для здобуття дитиною української етнічної належності українознавчої освіти, чого можна досягнути завдяки оволодінню українською мовою, забезпеченню різнобічного гармонійного розвитку та національного виховання, яке автоматично формує мотивацію до продовження освіти в системі рідномовного шкільництва та організовує співпрацю з батьками дітей у даному процесі.

Цікавим є те, що в українській діаспорі США та Канади до основних типів дошкільних навчальних закладів належать: садочки, світлички, класи передшкілля, півоселі, підготовчі класи, літні оселі, цікаві гуртки, культурно-освітні та освітньо-культурні центри, центри розвитку дітей, ігрові групи та численні двомовні програми, що в своїй діяльності орієнтуються на програми, розроблені на основі ідей М. Монтесорі, С. Русової та Вальдорфської педагогіки [31].

Українцям як правило важко звикнути до розміреного ритму життя Канади, проте тут їм просто бути собою, оскільки до Канади емігрувало багато наших співвітчизників, а українські костюми та народні пісні яскраво виділяються на всіх місцевих святах.

Ще одна особливість Канади – це полярний клімат, який може бути складним випробуванням навіть для найзагартованіших: прохолодне літо та зима - 35°C, але українці швидко полюбили місцеві зимові кемпінги та

успішно пристосувалися до навколишньої природи, адже вони беруть участь у кленових фестивалях, самостійно рубають ялинки на спеціальній фермі напередодні Різдва, власноруч лагодять будинки нарівні з канадцами та купують речі з секонд-хенду.

Офіційний сайт української діаспори в Канаді відсутній, однак давно створено сайт українсько-канадського конгресу (<http://www.ucc.ca>), де можна знайти контактну інформацію організацій, що допомагають мігрантам по різних регіонах країни. Також корисним є сайт посольства України в Канаді (<http://canada.mfa.gov.ua>).

У соціальних мережах створено величезну кількість груп, присвячених українським діаспорам з різних міст та провінцій. Там можливо знайти корисну та необхідну інформацію, відповіді на питання, які виникли або просто познайомитися з потрібними людьми, запитати поради чи попросити поділитися власним досвідом.

Українська діаспора в Канаді умовно ділиться на дві частини: на нащадків перших емігрантів та на тих, хто переселився цілком недавно (за останню чверть століття). Різниця між цими двома угрупованнями полягає лише в тому, що нащадки перших емігрантів – повністю інтегровані в життя країни та загалом відчують себе стовідсотковими канадцами. У них є власна церква, школи, вони мають можливість стати членами провінційних парламентів і депутатами. Однак і новоприбулих з радістю приймають в ці церкви і школи, тому що українці, в цілому, народ доброзичливий [78].

Привабливою для українців є канадська система пенсійного доходу, яка має три рівні:

1. Old Age Security (OAS) - пенсія по старості. В її рамках виплачуються пенсії всім канадцам, які досягли віку 65 років і постійно проживають (проживали) в країні протягом певного часу. Ця схема існує з 1952 р.

2. The Canada Pension Plan (CPP) - план забезпечує щомісячну виплату пенсії за старості, починаючи з 60 років, за умови, що ви проводили виплати в цей план. Квебек має подібний план, званий Quebec Pension Plan.

3. Добровільні пенсійні програми та пенсії від роботодавця [55].

Залежно від кількості років, які ви прожили в Канаді, ви можете отримувати повну або часткову пенсію. Та максимальну пенсію ви отримаєте, тільки якщо ви прожили в Канаді 40 років. Зараз максимальна пенсія дорівнює \$615.37. Розмір часткової пенсії залежить від кількості років, прожитих у Канаді. Наприклад, якщо ви прожили 10 років до того, як вам виповнилося 65, то ви отримаєте 10/40 від максимальної пенсії (\$154.38), 14 років - 14/40 (\$214.73) тощо. Розмір пенсії визначається один раз і більше не змінюється. Ті роки, які ви жили в Канаді після отримання пенсії, не рахуються. Однак пенсія, яку отримує пенсіонер, може індексуватися залежно від прожиткового мінімуму. Пенсії переглядаються 4 рази на рік (січень, квітень, липень і жовтень). Якщо вартість життя збільшилася, то і пенсіонер отримає трохи більше. Якщо прожитковий мінімум зменшився, то пенсія не зміниться. Новий уряд обіцяє розробити спеціальний індекс для пенсій.

Якщо пенсіонер перебуває у федеральній в'язниці два роки або довше, йому не платять пенсію по старості, поки він не повідомить дату виходу з в'язниці в письмовому вигляді.

Пенсіонери можуть мати право отримувати гарантовану добавку до пенсії (GIS), яка виплачується щомісяця тим жителям Канади, які проживають в Канаді і отримують повну або часткову пенсію по старості, чий річний дохід (для подружжя - загальний річний дохід) не перевищує максимального.

Для отримання добавки до пенсії вам потрібно подати заяву - після того, як Service Canada визначить, що ви маєте право отримувати пенсію по старості. Розмір додатки залежить від 1) доходу і 2) від того, чи перебуваєте

ви в шлюбі. Якщо ви проживаєте окремо один від одного з не залежних від вас причин (наприклад, один з подружжя перебуває в медичному закладі), то ви маєте право отримувати пенсію як самотня людина [79].

Канада - високорозвинена в економічному відношенні країна. Вона входить до G-7, сімки найбільш індустріально розвинених країн світу. Про те, як це безпосередньо відбивається на реальному житті канадців, говорить такий, наприклад, факт: Канада займає перше місце в світі на душу населення за кількістю персональних комп'ютерів, що знаходяться в особистому користуванні.

Країна дуже багата природними ресурсами: від копалин до лісових і гідроресурсів. Електроенергія тут одна з найдешевших у світі. Незважаючи на те, що в сільськогосподарському виробництві зайнято лише 3,5% працездатного населення країни, Канада є одним зі світових лідерів з експорту продовольства [31].

Канада має сучасну високорозвинену промисловість. У країні виробляються всі види товарів - від автомобіля до фруктових консерв. Разом з тим велика частина населення зайнята у сфері обслуговування, а саме: в охороні здоров'я, освітніх установах, туризмі та фінансовій діяльності. Головними фінансовими центрами вважаються Монреаль і Торонто.

Канада – країна з високим рівнем соціальної захищеності. У цьому Канада досить сильно відрізняється від США і в чомусь нагадує колишній Радянський Союз. Безкоштовне медичне обслуговування та шкільна освіта, спеціальні державні субсидії, що автоматично покривають кожному студенту до 80% вартості освіти в коледжах та університетах, численні, від субсидованого житла до пільгового проїзду в транспорті, програми для пенсіонерів та інвалідів, широко розвинена система фінансової підтримки людей, які тимчасово залишилися без доходів (велфер) і багато іншого,

дозволяють відчувати себе будь-якій людині в Канаді досить впевнено і спокійно [47].

Клімат характеризується чотирма яскраво вираженими часом року. Він досить неоднорідний, що пояснюється протяжністю території і впливом трьох океанів. Так, південь західної частини країни входить в «банановий пояс», в центральній частині клімат різко континентальний, на півночі арктичний, на Східному узбережжі помірний.

Гірська система Скелястих гір (Rocky Mountains) перешкоджає потраплянню теплих потоків повітря з Тихого океану в прерії центральних районів Канади, тому зими там холодні, а влітку досить тепло. Опадів випадає від 300 до 500 мм на рік. Навесні зазвичай йдуть дощі, а восени сухо, що досить сприятливо впливає на отримання найвищих у світі врожаїв зернових.

У Канаді існує безліч різних типів сімей. Всі ці типи можуть представляти собою шлюби між людьми, що належать до різних етнічних груп. Більшість канадців вважають, що життя ділиться на два етапи - створити і підняти сім'ю, а потім досягти своєї головної мети. Це стосується людей усіх соціальних прошарків, від робітників фабрик до лікарів і власників власних компаній. Поширені сім'ї з одним батьком. Багато підлітків, які вже отримали освіту, не живуть у своїх сім'ях. Існує стійка думка, що необхідно прожити самотійно хоча б протягом декількох років. Найбільше число молодят проявляють бажання жити окремо від батьків [31].

Канада має добре розвинену систему освіти і на сьогоднішній день дуже доступною є імміграція до Канади через навчання. Забезпечення громадянам можливостей отримати якісну освіту та професійну підготовку - один з основних пріоритетів державної політики. На ці цілі в останні роки витрачається така ж висока частка валового внутрішнього продукту (ВВП), як і в США – близько 7%. При цьому в Канаді, на відміну від США, післяшкільна

освіта в професійно-технічних школах, коледжах і університетах фінансується головним чином за рахунок держави. Тому отримання вищої освіти, професійних знань і навичок обходиться канадцям в середньому набагато дешевше, ніж американцям, при тому, що якість освіти в провідних університетах Канади за багатьма спеціальностями не поступається американському.

Іноземні студенти платять за навчання в канадських вишах помітно більше, ніж громадяни країни та особи, які мають статус постійних жителів Канади. Однак і для них витрати на отримання вищої освіти становлять значно менші суми, ніж ті, що доводиться витратити іноземним студентам у США та інших провідних індустріальних країнах. Та обставина, що канадські виші приблизно на дві третини фінансуються державою (а до недавнього часу федеральні та провінційні влади забезпечували приблизно 85% їх фінансових потреб), пояснює і деякі інші відмінності канадської системи вищої освіти від американської [78].

Отже, в даному підрозділі автор наукової роботи розглянув сучасні аспекти життя в Канаді. Їх спосіб життя, цінності та розвиток країни в цілому, починаючи з дошкільних закладів до пенсій для осіб же досягли потрібного віку та, як це впливає на українців же проживають там.

2.2. Особливості розвитку сучасної української діаспори в Канаді

Варто зазначити, що у листопаді 2017 року Канада пом'якшила візові вимоги до громадян України. Вони стосуються підтвердження фінансового стану заявника. При подачі заяви на отримання канадської візи, українцям, які були в Канаді протягом останніх десяти років або мають діючу візу США і

можуть довести це (показати друк про перетин кордону або саму візу), тепер не потрібно доводити свій задовільний фінансовий стан.

Вона передбачає також безмитне ввезення автомобілів. Найбільше нововведення порадує любителів американського автопрому, зокрема, позашляховиків і сімейних мінівенів. Таким чином, сучасний етап відносин між Україною та Канадою є найбільш важливим, оскільки саме сьогодні наша держава переживає найбільш тяжкі часи і саме Канада надає нам найбільшу та всебічну підтримку у збереженні нашої територіальної цілісності та суверенності. Канада активно підтримує демократичні зміни в Україні після перемоги Революції Гідності, надаючи та сприяючи політично, фінансово і технічно проведенню важливих реформ у нашій державі. Двосторонні відносини України та Канади мають давню історію та охоплюють великий спектр сфер.

Українсько-канадська діаспора охоплює близько 1,2 мільйони населення українського походження, яке активно включене в процес формування українсько-канадських відносин. Українські канадці є ініціаторами та дійовими особами як керівники, виконавці, експерти та консультанти численних проектів та програм двостороннього співробітництва. В свою чергу, українська діаспора, яка проживає на території Канади, зіграла провідну роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді та в популяризації української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло формуванню стабільних та дружніх відносин між цими двома країнами.

Слід зазначити, що своєрідна лібералізація візового режиму з Канадою була б важливим кроком щодо посилення відносин між країнами, зазначив Президент України Володимир Зеленський в інтерв'ю канадському виданню *The Globe and mail* [87]. «Наші люди повинні відчувати себе однаково вільно, просто, відкрито - як канадці в Україні, так і українці в Канаді. Тому ми

говоримо про лібералізацію. Мені здається, що Джастін (Прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо підтримує цей напрямок, і вже хочеться крок за кроком наблизити цей момент», - зазначав Глава держави. Володимир Зеленський також зазначив, що українців і канадців об'єднують давні історичні відносини. Він подякував представникам української діаспори в Канаді, які збирали гуманітарну допомогу для України на початку війни в 2014 році.

Україна і Канада створюють робочу групу, яка працюватиме над широким спектром питань у сфері міграції та мобільності, в тому числі над спрощенням режиму поїздок українців до Канади, повідомляє прес-служба Міністерства закордонних справ України [7].

В свою чергу, Дмитро Кулеба, Міністр закордонних справ України, міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков та міністр у справах імміграції біженців та громадянства Канади Марк Мендічіно підписали лист, де зазначалося про прямі наміри України щодо створення українсько-канадської робочої групи з питань мобільності. Аналізуючи слова А. Авакова, можна прийти до висновку, що створення робочої групи з мобільності дозволить Україні закріпити особливий статус українсько-канадського партнерства та найближчим часом сприятиме реалізації комплексу заходів, спрямованих на взаємодію компетентних органів України та Канади.

У свою чергу Міністр закордонних справ України підкреслив, що робоча група стане надійним та ефективним інструментом спільного реагування на світові виклики з питань міграції та новою платформою діалогу на шляху до спрощення режиму поїздок громадян України до Канади [87].

Відомо, що Канада сильно відрізняється від інших країн тим, що її жителі дуже терпимі та толерантні до іммігрантів. За відгуком тих, хто був іммігрантом в Австралії, Новій Зеландії, Німеччині, Аргентині - в Канаді

значно більш терпиме ставлення. Якщо в названих країнах присутнє в кращому випадку прохолодне ставлення до чужинців, то в Канаді це повністю відсутнє. Адаптація в Канаді проходить значно легше. Діють державні програми підтримки іммігрантів [87].

Важливо, що англійську мову в тій чи іншій мірі знають всі іммігруючі з країн СНД - його вчили в школі, в інститутах, він зустрічався в повсякденному житті. Тому, на відміну від Європи, коли доводиться мати справу з фактично повністю незнайомими мовами, з англійською мовою проблем буває значно менше. Також фактором, що полегшує адаптацію, є наявність у Канаді великих національних громад, у тому числі російської громади, української, єврейської, вірменської, молдавської тощо. Тільки в Торонто виходить більше десятка газет російською мовою, кілька програм телебачення і радіо.

Але для діаспори важливим є питання знання мови батьківщини. Взагалі “мовне питання” для представників діаспори є доволі болючим. Адже мова без перебільшення відіграє націєтворчу роль, вона є обов’язковим атрибутом менталітету нації. Нація, що не має своєї мови, перестає бути нацією. Для переміщених осіб, які утворюють етнічну громаду, саме мова виконує роль одного з основних консолідуючих факторів. Усе, що робить діаспора в цьому напрямку, допомагає повернутись їй до власного народу, реінтегруватись в український культурний і національний простір, а володіння батьківською мовою – це той сакральний вузол, що найміцніше прив’язує її до власного коріння, проте «зав’язати» його вдається не кожному. На жаль, третє покоління україно-канадців, не вивчаючи батьківської мови, не відчувається приналежним до своєї нації і, повністю асимілювавшись у чужому

соціокультурному середовищі, остаточно відщеплюється від української громади [53].

Канада є однією з найбільш розвинених країн світу. Причому якщо говорити про рівень життя, то Канада поряд з США і Німеччиною тримають пальму першості. Незважаючи на всі економічні потрясіння останнього часу, економіка залишається стабільною, є постійна потреба у кваліфікованій робочій силі. Заробітки в Канаді є одними з найвищих у світі. У поєднанні з розвинутою системою соціальної підтримки, це дає можливість іммігрантам отримати незрівнянно більше, ніж при імміграції в будь-яку іншу країну. Крім того, Канада знаходиться в центрі світових подій, бере активну участь у світових процесах. На відміну від Австралії, Нової Зеландії та Аргентини, які знаходяться на значній відстані від Європи і США, Канада займає вигідне географічне положення. Також важливий факт - протягом останніх років Канада щорічно визнавалася ООН країною, яка має найкращі умови для життя в світі.

Одним з важливих факторів, які залучають в країну численних переселенців з України, є допомога і підтримка діаспори, зв'язки тут розвинені дуже сильно. Аж до того, що спільно допомагають взяти іпотеку на придбання житла на більш щадних і вигідних умовах. У яке б місто ви не переїхали, ви знайдете співвітчизників, які допоможуть адаптуватися, вирішити побутові і більш серйозні питання.

У країні лояльно ставляться до національних меншин, все врегульовано законодавчо Актом про Мультикультуризацію всі діаспори мають право зберігати свої культурні цінності, передавати нащадкам культурну спадщину і традиції. Це одна з фундаментальних характеристик канадського суспільства.

Крім підтримки діаспори, великі можливості і благополучне життя приваблює українців у Канаду. Тут створені дуже лояльні умови для працевлаштування іммігрантів. Судячи з відгуків тих, хто вже переїхав на

ПМП в цю країну, навіть працюючи офіціантом, можна жити, особливо собі не відмовляючи. Так як будь-яка робота гідно оплачується [77].

Також відомо, що канадські українці створили своєрідну «батьківщину» в умовах проживання в Канаді. Мова йде про загальнонаціональну представницьку організацію (Конгрес українців Канади), фінансові, ділові, релігійні, навчальні, дитячі, студентські, художні структури, молодіжні, засоби масової інформації, а також об'єднання провінційного та міського рівня в місцях щільної концентрації. Саме це дозволило українським емігрантам діяти зладжено в плані просування власних інтересів, підтримки та захисту України на загальнонаціональному та провінційних рівнях. Така єдність і організованість мала особливо помітне значення з огляду на порівняно однакову підтримку, яку мають канадські ліберали та консерватори, що надавало громаді значнішу роль, ніж могла б забезпечити їх чисельність [77].

Важливим є також те, що загалом на території Канади нараховується понад 1000 етнічних українських громадських організацій та спілок, більшість з яких об'єднані в організації Конгрес українців Канади (КУК), яка виступає від імені переважної більшості українських емігрантів, представляючи їх у державних установах та ЗМІ. Також в Канаді розташовані штаб-квартири Світового конгресу українців (СКУ) та Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО). Пріоритетним у даних двосторонніх відносинах на цьому напрямі є надання підтримки у збереженні національно-культурної самобутності та етнічності українців, задоволення їх мовних, освітніх та інформаційних потреб та активне залучення українських організацій в Канаді до процесів демократичного розвитку нашої країни [77].

Канадські українці що є членами національного та провінційного парламентів, діють спільно у випадках, які стосуються зв'язку з Україною чи питань українських етнічних угруповань, що перебувають у Канаді. Вони є головною етнічною групою, яка згуртовувала інших з Центральної та Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії ще за часів СРСР. Станом на сьогодні, вони залишаються головною рушійною силою в етнічному угрупованні, яке протистоїть імперській політиці РФ та її агресії проти України. Канадські українці очолюють світову українську діаспору під егідою глобального Світового конгресу українців (штаб-квартира яких розташована в Торонто).

Цікавим є і факт того, що канадська українка Христя Фріланд стала міністром закордонних справ у 2016 р., а у 2019 – віце-прем'єр-міністром Канади. Маючи помітну політичну вагу, канадські українці активно впливають на позицію уряду у європейських та українських справах. Це наочно проявилось під час агресії з боку Російської Федерації, коли і консервативний, і ліберальний уряд виявилися найбільш гострими і предметними критиками дій Російської Федерації. Канада жорстко заблокувала можливість повернення Російської Федерації до складу Сімки, активно і послідовно викриває злочинні дії РФ у рамках міжнародних організації та на форумах, зокрема завдяки своєму високому авторитетові на міжнародній арені. Завдяки зусиллям канадських українців уряд пішов на створення спеціальної тренувальної військової місії в Україні UNIFIER, в рамках якої батальйонні групи канадських Збройних Сил з вересня 2015 р. на ротацийній основі проводять бойову підготовку підрозділів ЗСУ (пройшло понад 10 тис. осіб), надають знання в штабній, оперативній, технічній, організаційній та інших сферах за стандартами НАТО. Канадські представники становлять основу Групи іноземних військових радників при Мінобороні України. З часом з'явилися можливості закупівлі зброї в Канаді.

Також варто звернути увагу на те, що зазначена підтримка України не є важливою частиною канадського політичного дискурсу [14].

Відомі нам на сьогодні українсько-канадські відносини ззовні здаються безтурботними, незважаючи на постійну критику з боку Оттави недоліків у проведенні реформ, повільних змін у правоохоронній, фінансовій та безпековій сферах України.

Опір розширенню допомоги Україні існує і в МЗС, і особливо у Канадському агентстві міжнародної допомоги. Станом на сьогодні, у нас є підстави вважати, що україно-канадські публічні відносини, що будувалися на етнічному факторі, змогли набути достатньої цінності для партнерів та стали своєрідним символом [9].

Отже, розвиток сучасної української діаспори в Канаді необхідно забезпечувати такими задачами:

1. По-перше, варто використовувати потенціал значного впливу канадських українців у парламенті, уряді та державних агенціях Канади задля розвитку політичного діалогу з офіційною Оттавою.
2. По-друге, необхідно створити належні умови для залучення канадських інвесторів до приватизаційних процесів в Україні, розвитку співпраці у сфері високих технологій та ІКТ.
3. Також не менш важливим є опрацювання можливості залучення канадського контингенту у разі розгортання миротворчої операції / міжнародної адміністрації на території ОРДЛО, як найбільш прийняттого для України варіанту.
4. Необхідно також опрацювати можливість участі Канади у Міжнародній платформі з деокупації Криму та інших форматів протидії агресії з боку Російської Федерації.

5. Варто активізувати співпрацю з Канадою у сфері військово-технічного співробітництва, зокрема, розбудови військово-морських спроможностей України.
6. Існує належна потреба у постійній підтримці контактів з організаційними структурами української діаспори в Канаді як важливого політичного, культурного та гуманітарного фактору у двосторонніх відносинах.
7. Також варто активізувати переговори щодо розширення ЗВТ з Канадою на сфери послуг та переговори щодо спрощення Канадою візового режиму для українських громадян [43].

Таким чином, в даному розділі автор роботи зробив огляд українців у Канаді, основні чинники, які сприяють її консолідації в умовах сучасності. Також тут описані головні принципи по яким рухається Канада та як вона приймає та допомагає емігрантам з України починаючи з дошкільного віку до пенсіонерів.

2.3. Українська діаспора на міжнародній арені

Українська діаспора «прокинулася» під час протестів Євромайдану. Євромайдан був масовим протестом і рухом громадянських заворушень в Україні, що тривали три місяці з листопада 2013 р. по лютий 2014 р. Це сприяло відновленню країни під час і після періоду демонстрацій і громадянських заворушень і військового конфлікту на сході України. В даний час, уряд України все більше усвідомлює дивіденди участі української діаспори та її «м'яку силу» в якості корисного інструменту для країни на міжнародній арені. В результаті, Україна зараз вивчає способи залучення діаспорної спільноти до зусиль по примиренню.

Уряд України намагається поліпшити реєстрацію членів української діаспори за допомогою таких засобів, як видача спеціального посвідчення закордонного українця, яке може бути отримане будь-яким іноземним громадянином або особою без громадянства українського походження, Система добровільної реєстрації громадян України при подорожах та/або проживанні за кордоном, створена у 2017 р. для попередження, пошуку та надання допомоги громадянам України в надзвичайних ситуаціях за кордоном [2].

Перешкодою є недостатня політична база: не існує всеосяжної програми репатріації, що заохочує українців повертатися з-за кордону. Створення умов для їх повернення є метою Стратегії державної міграційної політики, але це

питання ще не опрацьоване ні в програмних документах, ні в Законі про зовнішню трудову міграцію [1]. Для полегшення здійснення грошових переказів не вистачає державних програм або послуг з переказу грошей. Зарубіжні системи переказів є дорогими і займають велику частку фінансового ринку України; російські системи переказів дешевші, але заборонені українським урядом. Російсько-український військовий конфлікт і анексія Криму впливають на відносини між діаспорою і державою, спонукаючи багатьох людей українського походження, які проживають за кордоном, воз'єднуватися зі своїм українським корінням. Члени діаспори відвідують відповідні заходи і просять уряди приймаючих країн підтримати Україну. З іншого боку, величезна спільнота української діаспори в Росії не має наміру взаємодіяти з Україною [2].

Цікавим є заява з боку прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, в якій йдеться про те, що спільна робота з усією українською діаспорою зможе допомогти належним чином усім продемонструвати, що наша країна змінюється, цитую: «Світовий конгрес українців (далі - СКУ), який об'єднує українські громади в багатьох країнах світу - це дуже потужна сила. Я впевнений, наша спільна робота з усією українською діаспорою допоможе продемонструвати всьому світу, що Україна змінюється. Що наша держава стає надзвичайно привабливою для інвестицій. Що ми робимо все, щоб вітчизняні та іноземні компанії почувалися впевнено в Україні і бачили перспективи для свого бізнесу» – зазначає Д. Шмигаль. Прем'єр-міністр подякував СКУ та світовій українській громаді за активну популяризацію української діаспори у світовому співтоваристві, чітко вказавши, що це є важливим елементом побудови позитивного іміджу України, який посилює наш голос на міжнародній арені [83].

На перших порах офіційна влада, зважаючи на нечисленність співробітників вітчизняного МЗС, використовувала діаспору як інструмент «розкрутки» іміджу України на міжнародній арені. Українські громади з готовністю купували будівлі за кордоном і передавали їх у власність українській державі. Зокрема, Об'єднання українців у Великобританії віддало свою будівлю для початкового розміщення посольства України в цій країні. Українці в США і Канаді фінансово сприяли в тому, щоб Україна хоча б на перших порах мала приміщення для дипломатичних представництв. Організація, яку очолював лідер Організації українських націоналістів Микола Плавюк, передала Україні будівлю у Філадельфії. Згодом Микола Плавюк, який отримав 1993 року українське громадянство, заснував в Україні фундацію ім.Ольжича, що фінансувала низку видавничих і просвітницьких програм.

Тим не менш, ні діаспора, ні офіційний Київ не пішли далі, щоб закріпити і розширити спільну співпрацю. Представники діаспори спочатку не бажали брати участь у будь-яких інвестиційних проектах в Україні. З одного боку, це пояснювалося тим, що розвал економіки явно не сприяв інвестиційній привабливості України. З іншого - необхідно розуміти, що, на відміну від єврейської або вірменської діаспори, українська не є настільки потужною в матеріальному плані, щоб звалити на свої плечі потреби економіки цілої країни. Великий капітал в українській діаспори зустрічається дуже рідко, в основному це середній і дрібний капітал, інвестиційні можливості якого вкрай [72].

Українська діаспора навряд чи могла запропонувати щось більше, ніж фінансування культурно-просвітницьких або гуманітарних програм. Дуже рідко представнику діаспори вдавалося вийти на більш високий рівень надання підтримки. Особливо це стосується так званого «лобіювання»

інтересів України серед урядів і керівників промислово розвинених країн. Довгий час вважалося, що в США і Канаді існує так зване «українське лобі», яке прямим чином впливає на формування позиції керівництва цих країн по відношенню до України. Однак про такий феномен можна було говорити років 20-30 тому, коли українські громади переважно проживали у своєрідних гетто. Очевидно, що політичні кола дбали про українські голоси, і тоді були українські послы, українські сенатори, міністри в канадському кабінеті. Найбільш відомим з етнічних українців, які займали високі посади, був генерал-губернатор Канади Рамон Гнатишин.

«У США, як правило, представники української діаспори виступають у ролі зацікавлених експертів, до яких час від часу звертаються американські інститути за консультаціями. Існує кілька організацій, які намагаються транслювати думку української діаспори на законодавчий рівень, але я не впевнений, що вони є, строго кажучи, лобістськими групами», – говорить керівник Департаменту України, Білорусі та Молдови американського агентства WashingtonProFile Сергій Коротко [72].

Діаспора багато в чому розчарована економічним, соціальним і особливо політичним становищем України, а Україна дещо розчарована діаспорою. Особливо чітко це було помітно під час Світового конгресу українців у Києві, що відбувся в серпні 2003 року.

Слід розуміти, що ті представники діаспори, які пам'ятають і розуміють Україну, вже дуже літні люди. Їхні діти, онуки, хоч і зараховують себе до етнічних українців, але дивляться на Україну крізь призму раціоналізму. Від них навряд чи варто очікувати хоча б тієї допомоги, яку надавало старше покоління. Більше того, сьогоднішній діаспорі більшою мірою необхідна допомога саме з України. Не матеріальна, звичайно. Це має бути більш чіткий

прояв уваги до діаспори з боку українського державного керівництва, яке ще досі не визначило, що ж собою являє закордонний українець [72].

Інформаційно-аналітичне забезпечення євроінтеграційних процесів в Україні та їх популяризація за межами країни здійснюється в межах міжнародної інформаційної діяльності України, яка включає не тільки поширення інформації про зовнішньополітичний курс в українському суспільстві, державних інституціях тощо, а й розповсюдження інформації про стан впровадження євроінтеграційних процесів серед міжнародної спільноти. Дані, отримані під час проведення дослідження, вказують на той факт, що проблема недостатньої обізнаності міжнародної спільноти про Україну може бути вирішена шляхом реалізації міжнародних комунікацій, інформаційних кампаній, розповсюдження та моніторингу інформації про Україну на міжнародному рівні, співробітництва з українською діаспорою тощо.

У результаті аналізу даних пріоритетів діяльності зроблено висновок, що вони є доцільними й ефективними, однак існують виключно у теоретичній площині та потребують розробки конкретних практичних кроків для їх реалізації через певні проекти, події тощо, інакше вони залишаться лише абстрактними ідеями і не дадуть практичної користі країні та суспільству. Важливо самостійно створювати інформаційну картину подій та зовнішньополітичних процесів, які відбуваються в Україні шляхом розповсюдження матеріалів у іноземних ЗМК та у інший спосіб, а не дозволяти іноземним медіа самостійно обирати теми для висвітлення української проблематики та, відповідно, самостійно формувати певний образ країни у світовому інформаційному просторі, який призводить до виникнення хибних стереотипів, думок, ставлення міжнародної спільноти до України [68].

Проблема недостатньої обізнаності міжнародної спільноти про Україну, згідно з баченням уряду, має бути вирішена шляхом реалізації міжнародних

комунікацій, інформаційних кампаній, розповсюдження та моніторингу інформації про Україну на міжнародному рівні, співробітництва з українською діаспорою тощо.

Проаналізувавши ці пріоритети діяльності, можна зробити висновок, що вони є доцільними й ефективними, однак існують виключно у теоретичній площині та потребують розробки конкретних практичних кроків їх втілення через певні проекти, події тощо, інакше вони залишаться у вигляді ідей на папері та не матимуть практичної користі для країни та суспільства.

«Концепція популяризації України в світі» [6] є головним документом, який спрямований на «популяризацію української тематики у світових інформаційних ресурсах та національних інформаційних ресурсах іноземних держав, на захист її політичних, економічних та соціально-культурних інтересів, зміцнення національної безпеки і відновлення територіальної цілісності; формування позитивного іміджу України шляхом висвітлення об'єктивної інформації про конкурентні переваги, сильні сторони, вагомі досягнення держави на світовій арені, широкі перспективи співпраці міжнародної спільноти з Україною; забезпечення на міжвідомчому рівні постійної оперативної та скоординованої діяльності з підготовки і поширення у світовому інформаційному просторі правдивої та об'єктивної інформації про Україну, зокрема, окремі її регіони, а також підвищення туристичної та інвестиційної привабливості України» [6].

Реалізація «Концепції» була розрахована на період до 2020 р. та здійснюлася через «підсилення інституційної спроможності для здійснення міжнародних стратегічних комунікацій; організацію і проведення органами виконавчої влади інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення рівня поінформованості світового співтовариства про Україну та формування

позитивного сприйняття іміджу нашої держави у різних сферах; забезпечення постійної присутності комплексної, багатоканальної та об'єктивної інформації про Україну в світовому інформаційному просторі; визначення та забезпечення функціонування механізму системного відстеження і протидії інформаційним кампаніям та дезінформації, спрямованим проти України; подальшого розвитку системи іномовлення та забезпечення інформаційного супроводження державної політики України за її межами; забезпечення взаємовигідної співпраці з українською діаспорою щодо популяризації України та українців, просування їх інтересів в інших державах і на міжнародній арені; залучення громадських об'єднань для реалізації проектів за визначеними цією «Концепцією» напрямками; проведення регулярного відкритого діалогу між Кабінетом Міністрів України та спільнотою світових лідерів, експертів, представників засобів масової інформації, які висвітлюють або коментують українську тематику; забезпечення ефективного використання можливостей українських культурно-інформаційних центрів за кордоном, а також зміцнення їх матеріально-технічної бази з метою їх залучення, зокрема, до виготовлення іноземними мовами і розповсюдження інформаційно-іміджевих матеріалів, присвячених Україні; створення привабливого іміджу бізнесової діяльності у державі разом з постійною промоцією наявних можливостей та пропозицій; створення системних і комплексних умов для формування позитивного туристичного іміджу» [6].

Отже, в даному підрозділі автор розглянув відношення України та української діаспори за умов трудової міграції та фінансової підтримки один одного, спрощення системи оформлення документів для громадян проживаючих за кордоном та тих хто має бажання емігрувати. Була розглянута низка проблем із-за яких українська діаспора не хоче допомагати фінансово Україні та зроблено аналіз щодо потенційного вирішення даної проблеми.

2.4. Роль діаспори в україно-канадських публічних взаємовідносинах на сучасному етапі

Публічні україно-канадські взаємовідносини сягають своїм корінням давньої історії та охоплюють великий спектр сфер. Особливості українсько-канадського співробітництва обумовлені наявністю 1,2-мільйонної української діаспори в Канаді, що має надзвичайно розвинену систему громадських та культурних організацій, наукових та дослідницьких установ, музеїв, художніх колективів, мистецьких об'єднань. Це сприяє прямим міжособистісним контактам між громадянами наших країн, а також безпосереднє співробітництво між такими організаціями в Канаді та подібними установами в Україні.

Протягом довгих років українська діаспора Канади накопичувала величезний духовно-культурний потенціал, створювала численні наукові, художні та літературні цінності, тощо. Станом на сьогодні, у Канаді працювали і працюють численні українські вчені, письменники та художники. Українська діаспора, зіграла вирішальну роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді, а також в популяризації української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло активному формуванню дружніх та головне взаємовигідних відносин між двома країнами.

Однією з сильних сторін життєздатності будь-якої діаспори є її відносини з метрополією. У 1995 р. президент України Л. Кучма завдав державного візиту до Канади і взяв участь у зустрічі з українською громадою. У 1999 р. прем'єр-міністр Канади Ж. Крет'єн завдав офіційний візит в Україну. лютого 2016 р. А. Парубій завдав візит в Оттаву і зустрівся з Дж.Трюдо. Незважаючи на тісні зв'язки з Україною, в 2015 р. з приходом до влади лібералів забріжила надія на поворот у відносинах з Росією з українського питання. Міністр закордонних справ С.Діон висловився за відновлення діалогу

з Росією: «Канада говорила з росіянами навіть у важкі часи холодної війни. І тепер ми не говоримо... через колишню політику колишнього уряду» [81].

Також необхідно відмітити і останні парламентські вибори, що відбулися у Канаді в 2015 р. Відомо, що економічна криза України та конфлікт, що вже роками тримає на Донбасі стали однією з ключових зовнішньополітичних тем під час нинішньої виборчої кампанії в Канаді. Три найвпливовіші канадські партії – Консервативна, Ліберальна і Нова демократична – висловили свою готовність підтримувати Україну на міжнародній арені та наміри не тільки продовжити, але і посилити її.

Отже, можна прийти до висновку, що питання щодо України в Канаді завжди залишатиметься актуальним. З огляду на останні вибори, можна стверджувати, що позиція Канади на міжнародній арені завжди буде на користь Україні, а підтримка Канади, в свою чергу, буде тільки посилюватись. Це, перш за все, пов'язано з українською діаспорою в Канаді [79].

Сьогодні в Канаді триває боротьба за голоси української діаспори, інтереси якої прагнуть враховувати всі політичні партії, незважаючи на те, що голосування діаспори відзначено непередбачуваністю. Українська преса також демонструє відсутність єдиної політичної платформи. Увага до української діаспори з боку канадських політиків обумовлена тим, що її вплив більше будь-якої іншої східноєвропейської етнічної групи в Канаді. Наприклад, у 1992-1994 рр. українські канадці організували збір коштів для купівлі будівлі в Оттаві для посольства України. Діаспора лобювала визнання Голодомору геноцидом українського народу, посилала своїх спостерігачів на президентські вибори 2004 р. в Україні та під час подій «помаранчевої революції». Офіційні представники діаспори активно культивують «почуття

місії» батьківщини предків. З призначенням Х.Фріланд на посаду спочатку міністра зовнішньої торгівлі, а пізніше міністра закордонних справ Канади, українська діаспора отримала нову потужну підтримку своїх інтересів у вищому політичному істеблішменті Канади.

Впливом української діаспори можна пояснити той високий ступінь міжнародного сприяння Канади Україні, який демонструють двосторонні угоди щодо вільної торгівлі. Дж.Трюдо зробив заяву в День незалежності України: "Сьогодні українці та українські громади в Канаді і в усьому світі відзначають 26-річчя незалежності і свободи. Оскільки ми відзначаємо цю важливу дату і 150 років Конфедерації, я запрошую канадців задуматися про незмірний внесок українсько-канадської громади у створення різноманітної і всеохоплюючої Канади ". Офіційні особи на зустрічі з президентом України П. Порошенком у Торонто підкреслювали: «Онтаріо поділяє особливі відносини з Україною». Дж.Трюдо в День пам'яті жертв Голодомору виступив з промовою: "Сьогодні ми відзначаємо одну з найпохмуріших глав в історії людства: насильницький голод мільйонів українців ". Подібний розклад сил у політичному житті Канади сприяв прийняттю канадського «закону Магнітського». Вирішальну роль у політичному впливі української діаспори відіграє Конгрес українців Канади, керівництво якого вважає, що російський уряд несе виняткову відповідальність за 9 тисяч смертей, триваючі військові дії і кризу в Україні з 1,5 млн біженців, які втекли з українських територій, «окупованих» Росією. Представник Конгресу українців Канади в Україні заявляв: «Діаспора допомагає Україні захищатися. Як ми це робимо? Будь-яким способом, яким можемо» [81].

Очевидно, що канадська українська діаспора пройшла складний і суперечливий шлях формування, володіє організуючим початком і засобами масової інформації. Її представники беруть активну участь у політичному

житті сучасної Канади. Основний концепт канадської ідентичності - політика канадського мультикультуралізму - був сформульований за участю представників української діаспори і на тлі підтримки канадським урядом української діаспори і образу її віктимізації з боку Росії. Діаспора всіляко зміцнює свої зв'язки з країною походження, що є потужним фактором, ресурсом у внутрішній і зовнішній політиці Канади на сучасному періоді історії. І цей фактор необхідно враховувати при вибудовуванні ефективної взаємодії Росії і Канади [81].

В даний момент Український канадський комітет називається конгресом, і підтримує вивчення українського народу на державному і провінційному рівнях.

Українці зробили значущий внесок у те, щоб канадське суспільство було визнане багатокультурним [26]. Українські іммігранти стали затятими борцями за передовий мультикультуралізм. Галиційський славіст Ярослав Рудницький (1910 - 1995) і сенатор Павло Юзик (1913 - 1966) були значущими теоретиками і розповсюджувачами мультикультуралізму.

Канада являє собою країну, досвід якої дійсно важливий для тих ситуацій, коли управлінцю доводиться діяти в полінаціональному середовищі. Історично країна завжди була розташована близько до США і відчувала великий вплив з боку останньої, але, в той же час, вона змогла зберегти риси своєї самобутності. За оцінкою ЮНЕСКО, саме канадська «салатна тарілка» буде головним зразком для всього іншого світу. І в цю модель множинності культур зробили основний внесок саме українські канадці [29].

Таким чином, з огляду на вищесказане можна стверджувати, що українська діаспора однозначно зіграла важливу роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді, а також у популяризації української внутрішньої

та зовнішньої політики, що сприяло активному формуванню дружніх та взаємовигідних відносин між Україною та Канадою. Канада уже неодноразово допомагала Україні у вигляді гуманітарної допомоги, медичних аптечок, засобів нічного бачення, комплектів військової форми та інших необхідних речей. Канадські інструктори навчають українських військових. Також, у свій час, Канада надала Україні фінансову допомогу у вигляді 200 млн. дол. США задля стабілізації української економіки, 50 млн. дол. США для вирішення гуманітарних проблем, а також 5 млн. дол. США для тренувальної місії нової української поліції. Вона також передала українському уряду пакет технічної допомоги для проведення реформ, який піде на подолання корупції та на активне створення незалежної судової системи [23].

Однією зі знакових подій україно-канадських взаємовідносин є підписання документа стосовно створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. Положення проекту даної Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою забезпечують, зокрема, поглиблення торговельного та економічного співробітництва, що включає в себе торгівлю промисловими та сільськогосподарськими товарами, захист інтелектуальної власності та регулювання державних закупівель. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою (CUFTA) була підписана 11 липня 2016, а 1 серпня 2017 набула чинності. Відповідно до положень CUFTA, Канада скасувала 98% мит для українських товарів. Окремі види сільськогосподарських продуктів Україна постачає до Канади також з 0% тарифом, але в рамках квот. Україна зі свого боку скасувала імпорتنі мита на 72% товарів з Канади.

Окремої уваги заслуговує роль діаспори у конфлікті на Сході України. У статті канадського видання «The Globe and mail», зазначено, що в обхід офіційних каналів, українсько-канадська діаспора фінансує та веде активну

боротьбу проти Росії. Вони збирають кошти для забезпечення поставок армії та навіть воюють зі зброєю в руках на лінії фронту. Як повідомляє Марк Маккіннон, українські канадці не бажають, щоб обороною їх батьківщини займалась лише офіційна Оттава.

Станом на сьогодні, боротьба ведеться на кількох фронтах. У Канаді українське лобі на чолі з Конгресом українців Канади тисне на Оттаву з ціллю надати допомогу уряду України. Але громада також збирає кошти для власного імпровізованого потоку допомоги через такі організації, як Army SOS . На індивідуальному рівні люди взялися за завдання, починаючи від надання технічної допомоги на передовій до відігравання ключових ролей в українській пропагандистській кампанії [86].

"Армія SOS" каже, що з часу свого засування влітку вона збирила і втратила понад \$1 млн (за оцінкою пані Кошарної, загальний обсяг допомоги, зібраний для України мільйонною канадською діаспорою за минулий рік, складає від 10 млн до 15 млн доларів). Частина грошей, зібраних "Армією SOS", була використана на придбання деталей для саморобних безпілотників, але більшість пішла на придбання 30 транспортних засобів, в основному "Хаммерів" та пікапів, які відправились на фронт. Волонтери кажуть, що така незвична допомога необхідна через повальну корупцію всередині армії.

"Ми не допомагаємо окремо армії або якомусь батальйону ... ми доправляємо речі тим, хто на фронті, прямо в руки солдатів", - говорить Ярослав Тропінов, інвест-банк'єр з Києва, який став одним із співзасновників «Армії СОС» після того, як він побачив, як Росія принизила українську армію, приєднавши Крим в березні минулого року.

«Ми не консультуємося зі штабом армії - ми обходимо корупцію та крадіїв» - каже Тропінов.

У той час як грошові пожертвування збираються і використовуються туди, де, на думку "Армії SOS", у цьому є найбільша потреба, багато представників закордонних українців самотужки купують товари і відправляють їх на склад у Києві.

Окрім груп подібних до "Армія SOS" діаспора має навіть більш неформальні - і прями - контакти з українськими військами на фронті.

«Ми примусили канадський уряд надати максимум допомоги Україні», - каже мати трьох дітей, - «За межами України 20 мільйонів українців, і вони роблять все, що можуть, щоб підтримати вас».

Справді, Канада часто є найзавзятішим союзником українського уряду. У плані допомоги Україні, нелетального військового обладнання та санкцій щодо Кремля, Канада іде далі ніж інші країни Заходу. (Тим не менш, Велика Британія, можливо, зайшла ще далі, коли прем'єр-міністр Дейвід Камерон заявив, що посилає 75 військових радників, щоб допомогти навчити українську армію) [84].

Одною із причин, по якій українсько-канадські відносини набули такого рівня залишається масштабна, соціально та політично активна українська діаспора, яка існувала в ролі важливого політичного та гуманітарного фактору протягом більше сотні років. Канадські українці, станом на сьогодні налічують понад 1,36 млн осіб за походженням (і як нам відомо з статистичних даних, лише 11% з них більш-менш володіють українською мовою, а саме її канадським варіантом). Хоча кількість діаспори незначна (4% від населення Канади), вони об'єднані компактним поселенням, які представляють собою організовану структуру з активною політичною позицією та займають провідні позиції у політичному та бізнес колах Канади.

Таким чином, сучасний стан україно-канадських публічних взаємовідносин відіграє важливу роль для України, оскільки саме тепер наша держава переживає

найважчі часи і саме Канада надає нам всебічну підтримку, яка в умовах сучасності нам необхідна. Також Канада активно підтримує демократичні зміни в Україні після Революції Гідності, надаючи та сприяючи політично, фінансово і технічно проведенню важливих реформ в Україні. Ці двосторонні відносини мають давню історію та охоплюють великий спектр сфер. Українсько-канадська діаспора охоплює близько 1,2 мільйони населення українського походження, яке активно включене в процес формування українсько-канадських відносин. Українські канадці є ініціаторами та дійовими особами як керівники, виконавці, експерти та консультанти численних проектів та програм двостороннього співробітництва. В свою чергу, українська діаспора, яка проживає на території Канади, зіграла провідну роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді та в популяризації української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло формуванню стабільних та дружніх відносин між цими двома країнами. Крім того роль української діаспори в Канаді у допомозі військовим на Сході України є дуже значною і різноплановою.

ВИСНОВКИ

Еміграція існує з давніх часів, адже люди завжди хотіли жити краще ніж живуть на даний момент, саме тому вони йдуть в інші країни для пошуку кращого життя, а там уже згуртовуючись створюють собі спільноти, що в подальшому має відображення у діаспорі. Українська діаспора також являється однією з таких, адже наші науковці, письменники, творці вирушили по цілому світу в пошуку кращого життя та здобули хороших результатів в чужих країнах щоб в подальшому мати змогу розвивати свою батьківщину.

Яскравим прикладом існування великої діаспори є українська спільнота в Канаді. Формування якої відбулося декількома різними хвилями. Першу можна визначити як трудову, національно ідентифіковану, але політично пасивну. До неї належить 1-а хвиля емігрантів, кінця XIX – початку XX ст. Друга вже була національно свідома і політично активна. Ця хвиля емігрантів постала між двома світовими війнами. Третю – інтелектуальну – змішану: національно свідому і політично активну, та пасивну (інтегровану в чужоземне середовище з ознаками часткової або повної асиміляції) представляли емігранти, які переїхали до Канади приблизно 50-і – 80-і рр. XX ст. З початку XXI століття триває четверта - сучасна і теж змішана. Кожна з цих груп мала свої об'єктивні і суб'єктивні передумови міграції, які і запрограмували її історичну роль по відношенню до материкової батьківщини. Так створився неперервний ланцюг державотворення в часі: трудова еміграція – політична еміграція – інтелектуальна еміграція – незалежна Україна. Співставлення еміграції в просторі та часі дозволяє стверджувати, що діаспора виконувала по меншій мірі два рівновеликі завдання: творила передумови для незалежності України і творила інтелектуальний та духовно-культурний продукт світової цивілізації.

Щорічно Канада приваблює сотні тисяч іммігрантів з різних країн, сьогодні відкрита вона і для українців, які приїжджають сюди в пошуках кращого життя. Для наших співвітчизників існують спеціальні імміграційні

програми, за якими бажаючі можуть приїхати в країну за робочою або навчальною візою. Тут знаходиться величезна українська діаспора, адже українці почали іммігрувати сюди понад 100 років тому. І одним з важливих факторів, які залучають в країну численних переселенців з України, є допомога і підтримка діаспори. Зв'язки між українцями формальні й неформальні тут розвинені дуже сильно. Унікальність Канади полягає не лише в тому, що в ній проживає друга за чисельністю українська діаспора світу, але й у тому, що українці тут вміло розвинули власний громадський сектор.

Українська діаспора також відіграє важливу роль і за межами Канади, зокрема впливаючи на україно-канадські публічні відносини. Особливість українсько-канадського партнерства обумовлюється багатьма подібними трендами розвитку України та Канади, на відміну від відносин з іншими країнами. Дослідження особливих українсько-канадських публічних взаємовідносин показує, що, незважаючи на зміну урядів і глобальні трансформації міжнародного середовища, саме Канада була і залишається найбільш надійним і послідовним партнером України в підтримці її державного суверенітету, територіальної цілісності, безпеки, демократії, економічного розвитку і процвітання. Ключовою сферою україно-канадських публічних відносин у рамках особливого партнерства стало співробітництво в безпековій сфері та галузі високих технологій.

Україно-канадські публічні відносини в безпековій сфері характеризуються значним обсягом військової допомоги. Сучасний етап відносин між Україною та Канадою є найбільш важливим, оскільки станом на сьогодні, Україна переживає найважчі часи і саме Канада надає нам найбільшу підтримку в плані збереженні територіальної цілісності та суверенності нашої держави. Також Канада активно підтримує демократичні зміни, що відбуваються в Україні після Революції Гідності, політично, фінансово та технічно сприяючи проведенню важливих реформ у нашій державі.

Така позиція Канади обумовлена також і позицією української діаспори, яка проявила велику допомогу в боротьбі з російською агресією (участь волонтерських зборах на одяг для української армії, забезпечення

коштів для належної екіпіровки, забезпечення військової техніки для захисту країни від агресора тощо). Спеціальні фонди та волонтерські групи були зроблені як звичайними українськими канадцами так і політичними діячами для того щоб вплинути на війну між Україною та Росією.

Україно-канадські публічні відносини в економічній сфері мають потенціал для розвитку. Між державами діє Угода про вільну торгівлю, яка набула чинності 1 серпня 2017 року, а також триває робота з розширення положень угоди на сферу послуг та інвестицій. Розвитку двосторонніх відносин у сфері торгівлі сприяє діяльність Канадсько-української торгової палати. Діаспора відіграє значну роль в промоції діяльності такої палати. Проте обсяги торгівлі товарами та послугами між Україною та Канадою не завжди відповідають потенційним можливостям обох країн. Це стає перспективною сферою розвитку україно-канадських публічних взаємовідносин.

Україно-канадські публічні відносини в сфері культури постійно розвиваються через культурний обмін між країнами, а також через широку залученість української діаспори в Канаді до збереження ідентичності і просування культурних особливостей українців. Україна щороку бере участь у Міжнародному кінофестивалі у Торонто, а у 2020 році набула чинності Угода про спільне аудіовізуальне виробництво. У рамках цієї угоди українські кінопродюсери можуть на рівних правах використовувати канадські податкові знижки та інші пільги. У Канаді діє декілька великих музеїв, присвячених Україні та українцям, а масштабні фестивалі української культури та кухні проходять щороку влітку майже в усіх великих містах країни. У Канаді регулярно дають концерти українські гурти, а також на постійній основі у великих громадах діють танцювальні та вокальні гуртки з метою популяризації українських народних танців та пісень українською мовою.

Трансляція позитивного іміджу України в світі сьогодні відбувається як через державні канали комунікації, офіційні промови політичних діячів, дипломатичні місії, так і діаспори, творчі колективи, спортивні об'єднання тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. Нормативно-правові документи (першоджерела):

1. Закон України Про зовнішню трудову міграцію (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 49-50, ст.463) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-19#Text> (дата звернення: 07.12.2021).
2. Картирование вовлечения диаспоры Украины. URL: https://diasporafordvelopment.eu/wpcontent/uploads/2020/10/CF_Ukraine_RUS-v.2.pdf (дата звернення: 22.11.2021).
3. Клочковська І., Гумницька Н. Українська діаспора в об'єктиві сучасності – національно-політичний та духовно-культурний феномен (перша – третя-я хвилі еміграції). Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ "Львівська політехніка". 2010. URL: miok.lviv.ua/?p=379 (дата звернення: 23.11.2021).
4. Ключковська І. Роль діаспори у творенні української термінології. Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка». 11.03.2010. URL: <http://miok.lviv.ua/?p=383> (дата звернення: 24.11.2021).
5. Лозовицький О.С. Діаспори в сучасному світі: чинник зовнішньої політики чи важіль впливу держави? URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lozovitskiy.pdf> (дата звернення: 25.11.2021).
6. Про схвалення Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі: Розпорядження КМУ від 11 жовтня 2016 р. № 739-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D1%80> (дата звернення: 07.11.2021).

7. Migration and youth: challenges and opportunities. URL: <http://jeronimocortina.com/wp-content/uploads/2017/07/Migration-and-Youth-Challenges-and-Opportunities-Full.pdf> (дата звернення: 08.11.2021).
8. Pawliczko, Ann Lencyk. 1994. Ukraine and Ukrainians throughout the world: a demographic and sociological guide to the homeland and its diaspora. URL: <https://www.worldcat.org/title/ukraine-and-ukrainians-throughout-the-world-a-demographic-and-sociological-guide-to-the-homeland-and-its-diaspora/oclc/29912228?page=citation> (дата звернення: 09.11.2021).
9. Internment of Persons of Ukrainian Origin Recognition Act. Justice Laws Website. Government of Canada - Gouvernement du Canada. URL: <http://laws.justice.gc.ca/eng/acts/I-20.8/page-1.html>. (дата звернення: 07.11.2021).

II. Монографії, статті, посібники, автореферати дисертацій

10. Жуковський Аркадій. Нарис історії Наукового товариства ім.Т.Шевченка в Європі. – Львів-Париж, 2000. – С.58-61.
11. Шендеровський Василь. Славні постаті української науки //У майбутнє – в ім'я України! Матеріали III Всеукраїнського форуму українців. – Київ, 2001 – 160-161.
12. Аблицов Віталій. Галактика «Україна». Українська діаспора: видатні постаті. – Київ, 2007. – С.299-300.
13. Петигирич Володимир. Іван Борковський – видатний археолог з Прикарпаття //Постаті української археології. – Львів, 1998. – С.86-87.
14. Гриценко О. Українська преса США і Канади: Завдання та проблеми на прикладі публікацій “Свободи” і “Нового шляху” // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – № 9–10, С. 42–49.
15. Громадські організації як спосіб вираження згуртування українських політичних емігрантів (20-ті – 30-ті роки ХХ ст.) // Українознавство – 2007,

Календар-щорічник/ Упорядн. В. Піскун, А. Ціпко, О. Щербатюк – К.: Українська Видавнича Спілка, 2006. – 106 с.

16. Дибчук Л. Внесок західної української діаспори в розвиток українознавчої науки та культури / Л. Дибчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Історія: Зб. наук. праць. Вінниця, 2004. Вип. 8. С. 310–316.

17. Павлів Дмитро. Кандиба-Ольжич Олег - археолог //Постаті української археології. – Львів, 1998. – С.98-99.

18. Евтух В.Б.Украинские канадцы: сквозь годы и судьбы / В.Б. Евтух, Е.А. Ковальчук // Коммунист Украины. - 2011. - №6. - С.60-63.

19. Енциклопедія Української діаспори. – Київ – Нью-Йорк – Чикаго – Мельбурн, 1995. – Т.4 (Австралія – Азія – Африка). – С.9-10.

20. Євтух В. Українські канадці: проблеми соціально-демографічної інтеграції / В. Євтух, О. Ковальчук // УІЖ. – 1991. – № 8. – 75 с.

21. Євтух В.Б. Українська діаспора. // Енциклопедія історії України: Україна—Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во «Наукова думка», 2019.

22. Жегуц І. Візія України в нашій еміграційній мемуаристиці / І. Жегуц. – Львів, 2003. – 148 с.

23. Замогильный С.И. Миграции украинцев в Канаду / С.И. Замогильный // Актуальные проблемы современности: наука и общество. -2014. - № 2 (3). - С. 58.

24. Зарубіжні Українці /С.Ю.Лазебник (кер. авт. 3-35 кол.), Л.О. Лещенко, Ю.І.Макар та ін. – К.: Вид-во “Україна”, 1991. – С.22.

25. Зарубіжні українці: довідник / С. Лазебник (кер. авт. кол.), Л. Лещенко, Ю. Макар та ін. – Київ: Україна, 1991. – 252 с.

26. Игнатов В.А. Украинская диаспора: проблемы и перспективы /В.А. Игнатов, В.И. Школьник // Философская и социологическая мысль. -2011. - №10. - С.9-11.

27. Головацький Іван. Віхи української історії. Львів, 2006. – С.46-47.

28. Сюдюков Ігор. Життя віддане Христу й Україні //”День”. – Київ, 2007. – №8. – С.8.
29. Кабузан.В.М. Украинцы в мире: динамика численности и расселения / В.М. Кабузан. - М.: Наука, 2011. - С. 58
30. Коляда О.В., Райчева А.О. Українська діаспора як чинник поглиблення зовнішньоекономічних відносин країни. Економіка і суспільство. світове господарство і міжнародні економічні відносини. Випуск № 15. 2018. С. 33-39.
31. Концепція зовнішньої політики України. Мир та безпека. Під загальною редакцією Є. Габер, С. Корсунського, Г. Шелест Жовтень 2020. 108 с.
32. Лібанова Е.М. Зовнішні трудові міграції Українців: масштаби, причини, наслідки / Демографія та соціальна економіка, 2018, №2 (33). – С. 11–26.
33. Мартинюк Ю. Українська західна діаспора : основні напрями суспільно-політичної діяльності (на прикладі США і Канади) / Ю. Мартинюк. – Чернівці, 2011. – 19 с.
34. Марунчак М. Історія українців Канади: у 2-х т. / М. Марунчак. – Вінніпег: накладом Української вільної академії наук в Канаді, 1991. – Т. 2. – 512 с.
35. Недужко Ю. Українська діаспора в процесі відновлення державної незалежності України (середина 1940- х – початок 90-х років ХХ століття). Монографія. (Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2009), 620 с.
36. Пеленська Оксана. Український портрет на тлі Праги. Українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехо-Словаччині. – Нью-Йорк-Прага, 2005. – С.10.
37. Пеленська Оксана. Український портрет на тлі Праги. Українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехо-Словаччині. – Нью-Йорк-Прага, 2005. – С.22-23.
38. Паламарчук Н. І., Радецька О. Й. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» . С.130-137.

39. Пахльовська О. “Україна – діаспора” сьогодні: криза і перспектива / О. Пахльовська. – К., 2002. – С. 23
40. Полоскова Т. В. Современные диаспоры (внутриполитические и международные аспекты) / Т. В. Полоскова. – М. : Науч. кн., 2002. – 428 с.
41. Прокопьев С.В. Об исторических аспектах и проблемах регулирования процесса иммиграции в Канаде / С.В.Прокопьев // Россия и Америка в XXI веке. - 2012. - № 2. - С. 9.
42. Рудницька-Юрійчук І.Р. Теоретичні засади організації педагогічного процесу в дошкільних установах зарубіжних українців у США та Канаді / І.Р. Рудницька - Юрійчук // Молодий вчений. – 2016. – №11. – С. 490-493.
43. Сковронська І.Ю. Українська еміграційна преса США і Канади як чинник утвердження Української державності. Львівський державний університет внутрішніх справ. 2016. С. 361-366.
44. Сливка Ю. Суспільно-політичне життя українців Канади в дзеркалі західноукраїнської преси (20 – 30-ті роки // Українська еміграція: історія і сучасність / Ю. Сливка. – Львів, 1992. – 330 с.
45. Тишков В. А. Увлечение диаспорой (о политических смыслах диаспорального дискурса) / В. А.Тишков // Диаспоры. – 2003. – № 2. – С. 160-183.
46. Українська діаспора: проблеми дослідження : тези доповідей Міжнародної наукової конференції, 27–28 вересня 2016 р., м. Острог / Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Острозька академія», Українське історичне товариство. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. – 378 с.
47. Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів XXI століття: наукове видання / наук. ред. У.Я. Садова. Львів, 2019. 110 с.
48. Українські канадці в історичних зв'язках із землею батьків: до 100-річчя прибуття перших українських поселенців до Канади: збірник / авт. кол.: А. Шлепаков та ін. – Київ: Дніпро, 1990. – 231 с.

49. Українські канадці в історичних зв'язках із землею батьків: до 100-річчя прибуття перших українських поселенців до Канади: збірник / авт. кол.: А. Шлепаков та ін. – Київ: Дніпро, 1990. – 231 с.
50. Українські канадці: введення переговорів ідентичності / Л. Луцюк, С. Гринюк. – Торонто, 1991. – 510 с.
51. Українські канадці: введення переговорів ідентичності / Л. Луцюк, С. Гринюк. – Торонто, 1991. – 510 с.
52. Шаблій О. Україна. Людність //Г. Де Блій, Пітер Муллер, О.Шаблій. Географія. Світи, Регіони, Концепти. – Київ, 2004. – С.171.
53. Шадріна Т. Українська діаспора в Канаді: мова «чужої» країни. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Випуск 2 (36) 2016. С. 309-314.
54. Розумний Ярослав. Чвертьсторіччя конференцій з української проблематики в Іллінойському університеті //”Всесвіт”. – Київ, 2007. – №1-2. – С.193-198. Freund J. L’essence du Politique / J. Freund. – Paris, 2003. – 317 p.
55. Gallois P.-M. Geopolitique; les voles de la puissance / P.-M. Gallois. – Paris : Fondation pour les etudes de defence nationale/Plon, 2000. – 246 p.
56. Interview with Janice Kulyk Keefer. In: Janice Kulyk Keefer. Mrs. Mucharski and The Princess, Other Solitudes: Canadian Multicultural Fictions. Oxford University Press, 1990, pp. 278-290.
57. Lacoste Y. Questions de geopolitique / Y. Lacoste. – P., 1988. – 479 p.
58. Lapshyna I. Do Diasporas Matter? The Growing Role of the Ukrainian Diaspora in the UK and Poland in the Development of the Homeland in Times of War. URL: www.ceemr.uw.edu.pl/vol-8-no-1-2019/special-section/do-diasporas-matter-growing-role-ukrainian-diaspora-uk-and-poland (Дата звернення 18.12.2021)
59. Lapshyna I. (2014). Corruption as a Driver of Migration Aspirations: The Case of Ukraine. *Economics and Sociology* 7(4): 113–127. Leshchenko S. (2013). Ukraine: Yanukovich’s ‘Family’ Spreads its Tentacles. *Open Democracy*, 29

January.. URL: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/ukraine-yanukovychs-family-spreads-its-tentacles/>

60. Leshchyshe B. Ukrainian Credit Union's Penetration of Ukrainian Population (2006 Census) and Mother Tongue Population (2011 Census) in Canada. Toronto, 2012. 14 p.

61. Luciuk L. Without just cause: Canada's first national internment operations and the Ukrainian Canadians, 1914–1920. Toronto, 2006. P. 4–15.

62. Malyutina D. (2014). Evromaydan v Londone: razvitie transnatsionalnogo protesta. *Euromaidan in London: The Development of Transnational Protest*. URL: <http://www1.ku-eichstaett.de/ZIMOS/forum/docs/forumruss21/05Malyutina.pdf>

63. Manning D.-J. The Place of ideology in Political Life / D.-J. Manning, T.-J. Robinson. L., 2005. 512 p.

64. Marunchak M. H. The Ukrainian Canadians / Marunchak M.H. – Winnipeg : Ottawa, 1982. – 970 p.

65. Michel B. Un monde en mouvement / B. Michel. – P. : Nathan, 2001. – 312 p.

66. O'Tuathail G. Critical Geopolitics: The Politics of Writing Global Space / G. O'Tuathail. – Minneapolis, 2002. – 416 p.

67. Pawliczko, Ann L. *Ukraine and Ukrainians Throughout the World: A Demographic and Sociological Guide to the Homeland and Its Diaspora*. Toronto: Published for the Shevchenko Scientific Society by University of Toronto Press, 1994.

68. Tarnavska I. O. Public and Cultural Diplomacy as the Channels of European Integration Ideas Promotion: Ukrainian Experience. World Science. 2019. Issue 5(45). Vol. 3. P. 36–42.

69. Wallerstein I. M. Geopolitics and Geoculture: Essays on the Changing World – System / I. M. Wallerstein. – Cambridge, England : Cambridge University Press, 2001. – 202 p.

III. Офіційні інтернет-ресурси

70. Грабовський С. Українська діаспора. Подобиці. Історія і Я. №131-132. 2021. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci-istoriya-i-ya/ukrayinska-diaspora> (дата звернення: 10.11.2021).
71. Жизнь в Канаде: плюсы и минусы. URL: https://kiwieducation.ru/ca/about_country/zhizn-v-kanade-plyusy-i-minusy/ (дата звернення: 07.11.2021).
72. Инвестгазета. Экономика. 23 февраля 2004. Диаспора помогает людям, а не государству. URL: <https://investgazeta.delo.ua/ekonomika/diaspora-pomogaet-ljudjam-a-ne-260586/> (дата звернення: 20.11.2021).
73. Канада в подробностях. URL: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/ru/countries/canada-ru/> (дата звернення: 20.11.2021).
74. Канада. Better life. Index. URL: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/ru/countries/canada-ru/> (дата звернення: 11.11.2021).
75. Канадська Україна в мініатюрі URL: <https://www.pyrogiv.kiev.ua/ukrainska-kultura/kanadska-ukraina-vmiatiuri.html> (дата звернення: 22.11.2021).
76. Кузнецова Н. 9 причин переехать в Канаду. Ванкуверок. Ваш гид по Канаде. 25.01.2017. URL: <https://vancouverok.com/9-prichin-pereehat-v-kanadu> (дата звернення: 17.11.2021).
77. Населення Канади: національний склад, мови, релігія URL: <http://www.geograf.com.ua/canada/593-canadalanguages-religion> (дата звернення: 17.11.2021).
78. Офіційний сайт Президента України URL: <https://www.president.gov.ua/ru/news/ukrayina-ta-kanada-posilyuyut-ekonomichni-j-politichni-zvyaz-61749> (дата звернення: 15.11.2021).
79. Украина и Канада создают рабочую группу по вопросам мобильности. 2021. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/719387.html> (дата звернення: 17.11.2021).

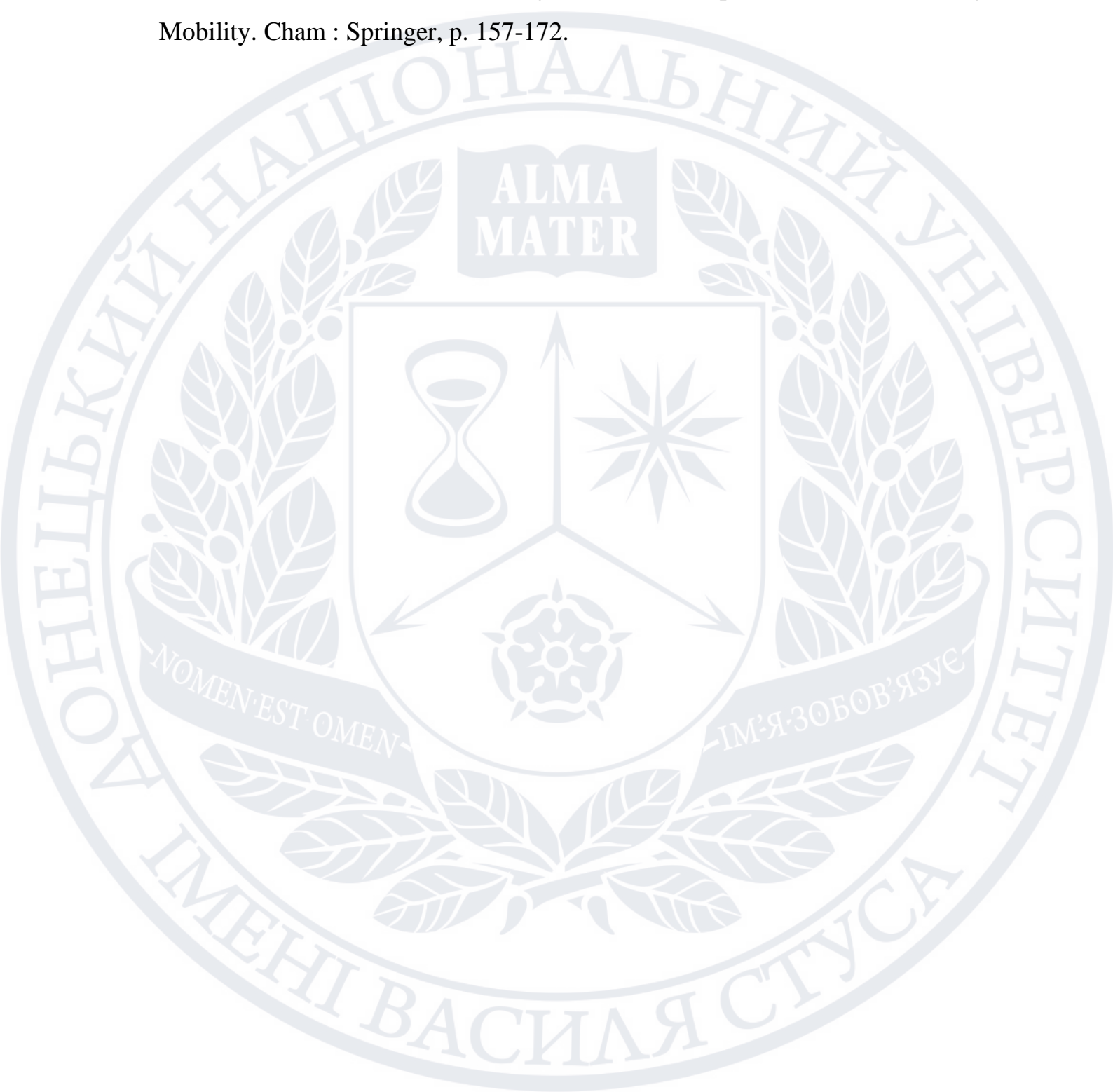
80. Українці у Канаді URL: <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ca/ukrainians-in-ca> (дата звернення: 17.11.2021).
81. Урядове агентство Global Affairs Canada було змушене пояснюватися за свою співпрацю з Росією перед канадськими парламентаріями. URL: [//rusus.jes.su/s207054760004696-2-1/](http://rusus.jes.su/s207054760004696-2-1/) (дата звернення: 24.11.2021).
82. Шадріна Т. Українська діаспора в Канаді: мова «чужої» країни. - URL: http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/6769/3/Nvuufilol_2016_2_61.pdf (дата звернення: 19.11.2021).
83. Шмигаль: Спільна робота з українською діаспорою демонструє світу, що Україна змінюється. 2020. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/696098.html> (дата звернення: 18.11.2021).
84. Як українська діаспора воює проти Росії – розслідування. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/diaspora-vijna-proty-putina-arms-for-ukraine/2661982.html> (дата звернення: 18.11.2021).
85. Admissions of Permanent Residents by Country of Citizenship, from 1980. Government of Canada - Gouvernement du Canada URL: <http://open.canada.ca/data/en/dataset/ad975a26-df23-456a-8ada-756191a23695> (дата звернення: 07.11.2021).
86. Mackinnon M. Bypassing official channels, Canada's Ukrainian diaspora finances and fights a war against Russia. URL: <https://www.theglobeandmail.com/news/world/ukraine-canadas-unofficial-war/article23208129/> (дата звернення: 07.11.2021).
87. Remembering Canadian World War I Internment: Challenges and Alternatives to Remembrance at Visited Heritage Sites (p. 10) URL: <http://www.internmentcanada.ca/PDF/Remembering%20Canadian%20World%20War%20I%20Internment%20Final%20copy%202.pdf>. (дата звернення: 09.11.2021).
88. Source Countries – New Canadian Citizens. Citizenship. Government of Canada - Gouvernement du Canada URL:

<http://open.canada.ca/data/en/dataset/33fc9a55-93ac-4984-ba39-90774831f05a>.

(дата звернення: 10.11.2021).

89. Weiner A. (ed.) (2017). Migration and Diaspora Policies in the Age of Mobility. Cham : Springer, p. 157-172.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Прізвище, ім'я, по батькові

Факультет

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма

Декларація

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації стверджую, що подана кваліфікаційна (магістерська) робота на тему:

« _____ » є

написаною мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалась іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських і суміжних прав, закріплених статтями 21–25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не отримувалась іншими особами, а також дані та інформація не отримувались у недозволений спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя кваліфікаційна робота буде відхилена без права її захисту або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

Дата і підпис здобувача